

Česká lesnická společnost, o. s.,

pod odbornou záštitou a s finančním přispěním
Ministerstva zemědělství, sekce lesního hospodářství

a ve spolupráci se státními podniky LČR, s. p. a VLS, s. p.

POSLÁNÍ LESŮ V MAJETKU STÁTU

SBORNÍK REFERÁTŮ

Čtvrtek, 10. listopadu 2011
Hradec Králové, GŘ Lesy České republiky, s. p. – Silvie

Odborní garanti:**prof. Ing. Luděk Šišák, CSc.**FLD Praha, katedra ekonomiky lesního hospodářství
Kamýcká, Praha 6, Suchdol
E-mail: sisak@fld.czu.cz**Ing. Vladimír Krečmer, CSc.**Česká lesnická společnost, o.s.
E-mail: v.krecmer2@seznam.cz**Organizační garant:****Ing. Karel Vančura**Česká lesnická společnost, o.s.
Novotného lávka 5, 116 68 Praha 1
Mobil: 776 791 401
E-mail: cesles@csvts.cz

Les s jeho mimoprodukčními funkcemi je lidmi vnímán jako veřejný statek. Hospodaření v lese je veřejností sledováno s daleko větší citlivostí, než je tomu u většiny ostatních hospodářských subjektů působících v jiných oborech. I když je stát převažujícím vlastníkem lesů u nás, je dosud stále poslání lesů ve vlastnictví státu nedostatečně vyjasněno a definováno jak z hlediska teorie, tak praxe. Příčinou je to, že jde o otázku v českém společenském prostředí velmi složitou, interdisciplinární, nejen odbornou, ale i politickou. Na lese v ČR, a zvláště státním, mají své zájmy, často velmi různorodé

až protichůdné, mnohé zájmové skupiny s různou vyjednávací silou. Uvedený problém se výrazně projevuje i v řešení NLP II. Přesto však by vůdčím přístupem v rozhodování o lesích v majetku státu měla být především a n a l ý z a s m y s l u existence tohoto druhu vlastnictví lesa, tedy základ koncepce tak, jak to proběhlo v lesnické západní Evropě před řadou decénií. Cílem semináře je posouzení problémů a výměna názorů na danou problematiku.

Seminář je určen pracovníkům státní správy lesů, úředníkům vyšších územně-správních celků, zaměstnancům s. p. Lesy ČR, pedagogickým pracovníkům lesnických fakult, středních lesnických škol, v širším slova smyslu pracovníkům resortů ministerstva zemědělství i životního prostředí i široké lesnické veřejnosti, včetně vlastníků nestátních lesů se zájmem o lesopolitické dění v České republice i Evropě

Autor souhlasí se zveřejněním svého příspěvku ve sborníku a na internetu. V případě použití kterékoli části příspěvku bude ze strany ČLS vyžadována přesná citace autora.

Texty ve sborníku neprošly jazykovou korekturou.

Technická spolupráce:**Lesnická práce, s. r. o.**nakladatelství a vydavatelství
Zámek 1, 281 63 Kostelec n. Č. l.
E-mail: neuhoferova@lesprace.cz**Česká lesnická společnost**
ISBN 978-80-02-02343-2

OBSAH

- 4** **Vladimír Krečmer, Česká lesnická společnost, o. s.**
Lesopolitické zamýšlení nad smyslem existence lesů ve vlastnictví státu
- 8** **Jozef Konôpka, Lesnícky výskumný ústav Zvolen**
Zmysel existencie a postavenie štátnych lesov na Slovensku
- 14** **Martin Žižka, vrchní ředitel sekce lesního hospodářství**
Aktuální pohled Ministerstva zemědělství na lesy v majetku státu
- 18** **Vladimír Dolejský, MŽP ČR**
Poslání lesů ve správě MŽP
- 22** **Vladimír Krchov, Jiří Stonawski a kol., GŘ LČR, s. p.**
Program 2020 – zajištění cílů veřejného zájmu u LČR
- 27** **Jiří Janota, VLS ČR, s. p.**
Poslání vojenských lesů a statků ČR, s. p. při správě státního majetku a jeho naplňování
- 30** **Vladimír Švihla a Josef Mottl, Správa CHKO Český kras**
Ochrana přírody ve spolupráci s Lesy České republiky, s.p. v Českém krasu
- 35** **Miroslav Sloup, ÚHÚL, pobočka Plzeň**
Poznátky z praxe a poslání lesů v majetku státu
- 40** **Jiří Oliva, FLD ČZU v Praze, katedra lesní těžby**
Státní lesy jako nástroj lesnické politiky
- 43** **Luděk Šišák, FLD ČZU v Praze**
Polyfunkčnost LH, střety zájmů a úloha státních lesů

LESOPOLITICKÉ ZAMYŠLENÍ NAD SMYSLEM EXISTENCE LESŮ VE VLASTNICTVÍ STÁTU

Vladimír Krečmer
Česká lesnická společnost, o. s.

Úvodem o proměně názoru a jejích důvodech ve svobodné Evropě

Po řadu lesnických generací nebylo důvodu zamýšlet se nad tím, zda a proč stát má či nemá vlastnit lesy – všechny druhy lesních majetků měly svůj cíl v produkci tržních hmotných produktů lesa. V běhu historie evropského lesnictví se však přihodilo něco, co přimělo jeho hlavy uvažovat nad dosavadními paradigmaty – tedy soubory zásad nakládání s lesy. Jistý principiální pohyb staletého lesnického myšlení začal s překonáváním bídy II. světové války v tehdy svobodné Evropě koncem 50. let. Věda v rozsáhlých projektech – vzpomeňme Mezinárodní biologický program (IBP), Mezinárodní hydrologickou dekádu (IHD), Člověk a biosféra (MAB) – řešila nejen podstatu kladných externalit z lesů pro národní hospodářství a „well being“ lidí (dnes „služby ekosystémů“). Reagovala na fakt, že jen samovolné, beznákladové a v podstatě nahodilé přírodní efekty, odjakživa ceněné a mající značný podíl na image lesnictví i na právním pojetí vlastnictví lesa, nebudou dostačovat na řadě míst konkrétním společenským potřebám. Začalo se bádát kde, co, proč, kdy, jak i za co dělat cíleně k pokrytí potřeb společnosti.

Lesnictvo si ovšem uvědomovalo, že růst požadavků společnosti na environmentální a sociální, zatím mimo-tržní užítky z lesů povede k potřebě vkládat do lesů specifické práce a kapitál. Bylo ovšem zřejmé, že tohle nelze zvládat dobročinností lesního sektoru (samofinancováním). Podle charakteru západních demokracií byl nemožný i zákonný příkaz „strpět omezení hospodaření“ ve veřejném zájmu – bylo by to prostě protiústavní z hlediska vlastnických práv, přestože „vlastnictví zavazuje“; lesní zákonodárství totiž tento závazek v konsensuální míře dostatečně uskutečňuje.

Problém byl v tom, aby funkce lesa, na které přišla věda, bylo možno zabezpečovat v provozu lesního sektoru a tedy včlenit je (internalizovat) do jeho hospodářské struktury. Bylo jasné, že pojem „funkce lesa“ zůstane vědám o jeho přírodní podstatě, lesní politika a ekonomie se musí zabývat *lesnickými službami* – řešit včlenění lesnických služeb do sektoru jako *novou hospodářskou složku*, ideově rovnocennou se složkou dřevovýrobní. Jak to bylo pochopeno v západní Evropě, o tom jednoznačně svědčí stanovisko Ústavního soudu NSR z května 1990, zpracované na základě analýzy tamní platné lesní legislativy; citují:

„Lesní politika spolkové vlády je méně zaměřena k péči o trh, slouží především k uchování lesa jako ekologického vyrovnávacího prostoru pro podnebí, vzduch a vodu, pro živočišstvo a rostlinstvo právě tak jako zotavení obyvatelstva. Vedle hospodářského užitku přistupuje na stejné úrovni důležitosti jeho význam pro prostředí. Obhospodařování společenských a státních lesů, které zabírají v SRN 58 % lesní plochy, slouží funkcím lesů v krajinném prostředí a rekreaci, nikoli zajišťování odbytu a zhodnocování lesnických výrobků. Státní lesní politika na rozdíl od politiky zemědělské podporuje méně podniky a možnosti odbytu jejich výrobků, avšak o mnoho více výkonnost přírodního prostředí“.

Jak je patrné, jedním ze základních lesopolitických kroků byla *diferenciace smyslu existence* veřejných lesů od lesů soukromých. Je třeba též připomenout, že lesnictvo západní Evropy uvažovalo už tenkrát i o globalizaci obchodu s dřevem a lesnické aktivity, nezávislé na ní, považovalo za důležité též k podpoře ekonomické stability lesních majetků. K obrovské práci lesnictva patří také intenzivní „public relations“ s veřejností, makroekonomy a politiky, takže lesnická nabídka služeb nacházela poptávku a *ochotu platit za smluvené služby*. Kromě toho byla zajištěna kvalifikovaná poradenská služba, která nečekala v kancelářích, ale v terénu radila vlastníkům a správcům lesa, co je u nich veřejným zájmem na něm a jak si s tím poradit.

Tuzemské počátky nové kapitoly lesnické historie

Již řadu let se objevuje názor odborníka, který chce stahovat naše lesnictvo z palem a bez náležité znalosti věci anebo s účelovými záměry setrvale poukazuje na jeho letitou zaostalost. Alespoň na daném tematickém úseku jsou to názory neodpovídající skutečnosti. Myšlenkové pohyby lesnictva ve svobodné Evropě totiž spadaly do doby změkčení totality v 60. letech u nás, takže naše lesnická věda mohla objet Evropu, seznámit se metodami, cíli i výsledky bádání. Zdařilo se také přesvědčit decizní lesnickou sféru – konkrétně vedení MLVH ČSR o tom, že stát musí zajistit environmentálně a sociálně potřebné efekty jím spravovaných lesů. Takže od roku 1971 začaly v Československu obsáhlé výzkumy. Výsledkem státních úkolů několika pětiletých za desítky miliónů korun bylo vyřešení toho, co se od vědy čekalo:

- především dopadů civilizačního rozvoje v rozlohách lesů s důležitými mimoprodukčními funkcemi včetně faktu, že pole pro odpovídající lesnické služby *zabírá už víc než polovinu plochy také lesů hospodářských*; vyvstal tedy i problém smysluplné kategorizace lesů; ale také
- zjištění kde, co, proč, jak, kdy konkrétně dělat i přibližně kolik by měl stát vkládat do zajištění veřejných environmentálních a sociálních zájmů na lesích, které spravuje.

Nebyly to jen prázdné fráze – nařízení vlády ČSR 121/1975 na základě výsledků výzkumů ukládalo odpovědnému ministerstvu MLVH *zajistit a zlepšit retenční působení lesů a obhospodařování lesů vodohospodářsky důležitých konat podle potřeb vodního hospodářství*. Vyšly v Československu na světě první právní obecně závazné předpisy víceúčelového obhospodařování lesů v ochranných pásmech vodních zdrojů (Instrukce MLVH ČSR č. 13/1982 a Metodické pokyny MLVH SSR z 13.8.1982). Nešlo však jen o ochranu vodních zdrojů, ochranu půdy a krajiny. Byly realizovány četné vzorové projekty pro zařízení rekreačních a lázeňských lesů. Prostě řečeno, lesnická věda vykonala své na slušné evropské úrovni v tom, co by mělo být *zmnožením cílů* pro nakládání se státními lesy.

Na rozdíl od západní Evropy neměl však komunistický režim politickou vůli změnit jednoúčelově výrobní strukturu lesního odvětví – natruc vydaným právním předpisům. Lesní politika a ekonomika tudíž nezareagovaly v návaznosti na poznatky vědy o funkcích lesa. Odvolávky na nedostatek podkladů jsou liché. V roce 1973 přijel do ČSR poradce vlády SSSR akademik A. A. Molčanov ověřit si, na jakých základech stojí idea lesnických služeb a s čím se potýká. Šlo o nedostatek politické vůle. Výsledky vědy nebylo možné realizovat v lesích státem spravovaných, objemné svazky výsledků mnohaleté práce československých lesnických ústavů a fakult dřímaly v závěrečných zprávách a odborných knihovnách.

Popřevratové dění a aktuální stav v otázce smyslu existence lesů v majetku státu

Základním úkolem po zhroucení totality bylo převedení lesního hospodářství do stavu podle idejí ústavní demokracie se systémem tržního hospodářství. To znamenalo nejen politicky spravedlivou redukci lesů ve správě státu restitučním řízením, nýbrž i formulaci cílů nakládání s lesy nadále ve státním vlastnictví. Přišel znovu čas zamyslet se nad smyslem existence tohoto druhu vlastnictví lesa i postavením jeho správce. Jsou to otázky velkým dílem politické. Bylo by však záhodno, aby i politika – kromě idejí a ideologií – přihlížela k závěrům věd, zvláště když byly schváleny – a zaplacený z kapes daňových poplatníků jako důsledek vývoje euroatlantické civilizace. Avšak na rozdíl od „Evropy“ se u nás těchto závěrů nechopila ani lesní politika, ani lesnická ekonomika. Nepříliš oblíben je poukaz na důvody.

Jak známo, tvůrce teoretické báze těchto záležitostí, Z. Domes, zřejmě s přívalem nových, neoliberalních idejí nepřihlédl k vývoji lesnické svobodné Evropy a základ nové ideje postavil na americké ideologii ekonomismu. Ta vyrazila do světa v 80. letech minulého století jako ekonomická škola M. Friedmana a F. A. von Hayeka a podle politologů zatlačovala masívně předchozí světově uplatňovanou školu J. M. Keynesa procesy volné maximalizace zisků na volném trhu bez dalších ohledů a omezování, zejména státním paternalismem. Nad jistými následky má dnes důvod zamýšlet se celý svět.

Onen ideologický zvrát má výrazný dopad v lesním sektoru národního hospodářství. Staleté zkušenosti lidí i poznatky vědy vedly přece k tomu, že i politická ekonomie vnímala lesy jako specifický druh majetku, v němž se vedle zájmů vlastnických v jisté, racionálně dané míře uplatňují veřejné zájmy na lesích. Našlo to konsensus a místo v novodobé lesní legislativě – u nás např. v císařském patentu 250/1852 ř. z. o lesích jako

jistá omezení vlastníků lesa v zájmu uchování trvalosti existence lesů v krajině jak z hledisek trvalé udržitelnosti produkce, tak i krajinného prostředí. I náš platný lesní zákon 289/1995 Sb. to vyjádřil v § 1: lesy jsou národním bohatstvím a zároveň *nenahraditelnou složkou životního prostředí*. Už zákon 282/1991 Sb. stanovil jak kontrolu tohoto veřejného zájmu, tak postihy.

V úvodní kapitole bylo uvedeno, jak lesnická Evropa přistupovala k této nenahraditelné a proto ochranu zasluhující složce životního prostředí a proč zformovala novou hospodářskou součást ekonomické struktury sektoru s výrazným těžištěm v lesích veřejných. Ideologii ekonomismu ovšem

- veřejné zájmy na lesích nezajímají – „trh vše řeší“, avšak stát může tyto zájmy užívat ke kontrole a nežádoucímu omezování podnikání;
- lesy jsou jen výrobnou dřeva na pni a není důvodu rozlišit specifiku různých druhů vlastnictví lesa; mají si být v nakládání s lesy-výrobnou logicky rovné;
- vyhovuje poučka, že stát nepodniká tam, kde může podnikat soukromý sektor, tedy v produkci tržních statků. Zamlčování jiných užitků a lesnických služeb je v intencích ideologie.

Tím jsme zpět na začátku problému smyslu existence státních lesů. Podotýkám, že nejde o zpochybňování dřevoprodukční funkce lesů ve vlastnictví státu, ani zda jejich správce užívá „outsourcing“ a „Dřevěnou knihou“ dohodne způsob prodeje vypěstovaných produktů, nebo má vlastní lidi a nástroje k hospodaření. Jsou i jiné základní otázky a je léta otevřeným problémem, proč se usiluje o zásadní změny nakládání se státními lesy ba o jejich existenci, aniž by bylo široce diskutováno

- o smyslu existence státního vlastnictví lesa v demokratické společnosti s tržním hospodářstvím, a to ve vztahu k prudkému rozvoji veřejných potřeb na lesích, a to potřeb environmentálního a sociálního charakteru,
- o postavení a novém legislativním zabezpečení aktivit jejich správce tak, aby byly v souladu skupinové a veřejné zájmy na těchto lesích,
- o politicko-ekonomickém zpracování draze zaplacených poznatků vědy co se týká „nenahraditelných funkcí lesa jako složky životního prostředí“ ve smyslu platné legislativy.

Veřejnosti se dostává neustále názorů, že lesnictví je výlučně zaměřeno na produkci dřeva. O veřejných, tedy *jejích zájmech na lesích*, padne slovo zřídka, často jen fráze. Tomu silně přispívají neustálé prezentace správce státních lesů, LČR, s.p., jako dřevoprodukčního podniku s téměř výlučně dřevoprodukčními starostmi, jenž má také být vzdálen dozoru státu-zakladatele, jak to podnikatelské zájmy vyžadují. Fundamentální názor byl zveřejněn a podle něj zcela logicky dřevoprodukční podnik ve správě státu je anachronismem. Méně fundamentálním názorům nevdají restrukturalizační záměry sektoru v jednostrannosti využívání lesů s návraty do podoby před stoletím, jakoby dnešní generaci stačilo to, co přijímali od lesů její pradědové.

Závěr

Existence lesů v majetku státu by zřejmě neměla být otázkou jen skupinových, ale také a především veřejných zájmů. V dobách krizí bývají tyto lesy politiky využívány jako zdroj peněz pro státní kasu (třeba ve formě daně od správce za podnikání s majetkem státu), nebo také jako fant v politických zádrhelech. Nicméně kapitál ve dřevě je potřebný i k uspokojování veřejných zájmů na lesích, jak je vývoj úrovně a stylu života společnosti potřebuje z hledisek environmentálních, sociálních i kulturně politických. Máme k tomu dost podkladů od vědy. Byly už opakovaně publikovány i kalkulace ekonomické. Odedávna však není zájmu uvažovat politicko-ekonomicky o jejich zabezpečování lesnickými službami jako součástí hospodářské činnosti a tedy i složky ekonomické struktury lesního sektoru. Stačí přece sledovat postupy s NLP I i II a diskutovat ke klíčovým akcím, nebo rozvoj „bleskových“ a dalších povodní a čas od času jen skromné vydávání metodik s možností ochrany kulturní krajiny lesy v případě, najde-li se individuální lokální zájem, volný čas a zbývají peníze.

Podle představitelů IUFRO, jak vystoupili v letech 2007/2008, je v sázce budoucnost lesnictví, lesního hospodářství i lesnictva, bude-li nakládání s lesy řízeno zesílenými ideologickými hledisky liberalismu 19. století a nepřihlédne se k rozvoji euroatlantické civilizace a jejích požadavků na lesy jako nenahraditelnou složku

životního prostředí evropské kulturní krajiny. Na vždy diskutabilním poli lesní politiky známe rozpory skupinových a veřejných zájmů odedávna. Zdá se však, že aktuálně postrádáme osobnosti a snahy, které by úvahy o nakládání s lesy státu alespoň zbavily závislosti na rytmech volební politiky.

Nicméně vedle společenských potřeb jsou k úvahám i známky budoucích důsledků globalizace obchodu s dřevem – i když se zatím nejedná o horizonty volebních období, jsou bližší, než je produkční období lesů. Odpovídající náš lesnický podíl na „well being“ společnosti jen výrobou dřeva neobhájíme – však také vize dokonce už i státního orgánu životního prostředí byla vyhlášena jako 1/3 lesů ponechaných přírodě v bezzásahovosti podle vzoru Šumavy, 1/3 k přeměně na ekosystémy přírodě (nebo přáním přírodovědců) blízké; jen tak 1/3 má být ponechána k produkci dřeva. Jak to bývá u biocentrického myšlení – vize je bez podkladů standardně vědeckých, ekonomických, technických, organizačních, politických a sociálních. Téma lesů v majetku státu i paradigma nakládání s nimi je politicky aktuálně zčásti modré a zčásti zelené a s touto barevností i s rytmem voleb se optimální nakládání s lesy u nás nesrovnává – jejich multifunkčnost je zřejmě neřešitelná, pokud je pokládána za účelovou.

Kontakt

Ing. Vladimír Krečmer, CSc.
Na Loukotě 20, 160 00 Praha 6
v.krecmer2@seznam.cz

ZMYSEL EXISTENCIE A POSTAVENIE ŠTÁTNYCH LESOV NA SLOVENSKU

Jozef Konôpka
Lesnícky výskumný ústav Zvolen

Úvod a problematika

Lesy Slovenskej republiky, š. p. Banská Bystrica (ďalej LSR) v roku 2008 svoju hlavnú úlohu definovali ako: **spravovanie lesného a iného majetku vo vlastníctve štátu**. Ďalej ju konkretizovali do troch čiastkových úloh:

- vytvárať optimálny vzťah pri plnení všetkých funkcií lesa, tak produkčných ako i mimoprodukčných a zabezpečiť produkciu kvalitného dreva pri rozvinutí verejnoprospešných funkcií lesa,
- zodpovedne hospodáriť so zvereným majetkom štátu, tento majetok chrániť a zachovať i pre ďalšie generácie, zušľachťovať ho i naďalej rozvíjať,
- podporovať trvale udržateľné hospodárenie v lesoch založené na podpore druhovej rozmanitosti pri obnove a výchove lesných porastov, zabezpečovať starostlivosť o genofond lesných drevín s cieľom podporiť kvalitné zdroje pre obnovu porastov a uplatňovanie prirodzenej obnovy lesov.

S vymedzenými úlohami LSR možno vcelku súhlasiť. Do určitej miery hovoria aj o zmysle existencie a postavení štátnych lesov. Samozrejme uvedené poslanie možno ďalej konkretizovať, analyzovať doterajší vývoj, uviesť dôvody vzniku štátnych lesov, príčiny toho, že vo všetkých vyspelých štátoch sa zachovali aj keď v rozdielnom podiele na celkovej výmere lesov. Otázkou skôr je prečo v ostatnom čase viac ako v minulosti rezonujú návrhy na privatizáciu štátnych lesov. Aj keď ide o rozličné zakryté formy, cieľ je, ale vždy rovnaký – dostať majetok štátu do súkromných rúk. Okrem iného tieto snahy v značnej miere súvisia so súčasným postavením lesného hospodárstva (ďalej LH) v hospodárskych štruktúrach štátu, keď sa naň vládnuce orgány štátu dívajú ako na každé iné prvovýrobné odvetvie, ktoré má zabezpečovať produkciu drevnej suroviny. Pozíciu LH tak štátnych, ako aj neštátnych lesov ďalej skomplikovala prebiehajúca finančná a hospodárska kríza. LH skutočne prežíva veľmi zložitú, či prelomové obdobie. Nie je tomu tak len na Slovensku, ale aj v iných, spravidla aj vo vyspelých štátoch.

Na Slovensku sme sa situáciou v LH dosť podrobne zaoberali v roku 2010 v rámci konferencie Quo vadis lesníctvo, perspektívy do budúcnosti. V nadväznosti na závery tejto konferencie sme v súčasnosti otvorili diskusiu na tému „Kam kráča slovenské lesníctvo? Úvodne príspevky na túto tému napísali prof. Novotný, prof. Midriak, Ing. Krečmer v časopise Les, letokruhy č. 9-10/2011 (Lesmedium SK, s.r.o., Mierovo 18, 821 05 Bratislava).

Vo všeobecnosti sa v materiáloch z uvedenej konferencie konštatovalo, že táto ťažká pozícia LH je dôsledkom doterajšej orientácie len na jeden účel, t. j. na produkciu dreva, z predaja ktorého mu plynie 85 % príjmov. Verejnoprospešné služby sa osobitne nefinancujú. V podstate sa realizujú len ako trpená ťarcha. Riešenie nepriaznivej situácie malo spočívať v dvoch navzájom prepojených strategických ťahoch, a to v opatreniach, ktorými by sa riešili najnaliehavejšie krízové problémy, a súčasne by sa prijímali opatrenia na zásadnú zmenu pozície tohto odvetvia v rámci hospodárskych a environmentálnych štruktúr štátu. Prvým opatrením, ktoré malo prispieť k zmene pozície LH bolo nové usporiadanie orgánov štátnej správy – integrácia LH, ochrany prírody a vodného hospodárstva v rámci Ministerstva pôdohospodárstva SR (ďalej MP SR). Sledovalo sa nim zabezpečenie jednotného (národohospodárskeho) prístupu k zabezpečovaniu strategického cieľa štátu – vyvážené plnenie ekonomických, environmentálnych (ekologických) a sociálnych záujmov. K integrácii týchto sektorov síce došlo, ale po zmene vládnuúcich štruktúr sa znovu rozdelili (lesníctvo zostalo v MP SR, ochrana prírody a vodné hospodárstvo v MŽP SR). Aj v súčasnosti je otázkou či závery uvedenej konferencie ako aj ďalšie konkretizované zámery uvedené v príspevkoch Les, letokruhy zostanú len zbožným

želaním a marginalizácia LH bude naďalej pokračovať. Alebo sa prikróčí k zásadným zmenám či realizácii opatrení, ktoré môžu priniesť reanimáciu, či ďalší rozvoj lesníctva na Slovensku.

Vývoj situácie v lesnom hospodárstve, najmä v štátnych lesoch po roku 1990, jeho príčiny a dôsledky

Otázkou je prečo vývoj LH po roku 1990 nešiel polyfunkčným smerom, ale naďalej pretrvávalo a pretrváva jeho jednoúčelové zameranie. Ako vieme všeobecne platí, že ak chceme niečo dosiahnuť treba to v prvom rade chcieť, potom to vedieť a nakoniec môcť realizovať. Všetky tieto tri podmienky sa musia naplniť. V opačnom prípade je výsledok negatívny. Chceli sme, vedeli sme, mohli sme?

V prvom rade treba povedať, že už koncom 70-tych rokov práve na Slovensku prof. Papánek (1978) vo svojom diele „Teória a prax funkčne integrovaného lesného hospodárstva“ jednoznačne charakterizoval perspektívy tohto odvetvia, čo aj náležite zdôvodnil. Vtedy bolo financovanie LH zabezpečené napojením na štátny rozpočet. Situácia sa zmenila v roku 1990, keď sa zamietlo direktívne riadenie a ako všeobecný princíp sa prijalo trhové hospodárstvo. V nadväznosti na tieto nové politické a spoločenské pomery Ing. Krečmer (1991, 1993) zdôvodnil včlenenie (internalizáciu) starostlivosti o verejnoprospešné funkcie do ekonomického systému lesných hospodárskych objektov, integráciu aktivít produkčných (výrobných) s aktivitami verejnoprospešnými (službami). Snažil sa tým, okrem iného zabezpečiť určitú kompatibilitu s lesnícky vyspelých štátmi západnej Európy, kde už boli skúsenosti s realizáciou týchto zámerov. Ako píše: **Ústavný súd SRN z mája 1990 roku konštatoval, že obhospodarovanie spoločensťevných a štátnych lesov, ktoré zaberajú v SRN 58 % lesnej plochy, slúžia funkciám lesov v krajinnom prostredí a rekreácii a nie na zabezpečovanie odbytu a zhodnocovaniu lesných výrobkov**“ (štátna lesnícka politika na rozdiel od politiky poľnohospodárskej podporuje menej podniky a možnosti odbytu ich výrobkov, avšak oveľa viac výkonnosť prírodného prostredia). Týmto je jednoznačne zadefinovaný zmysel existencie a poslania štátnych lesov. Takto treba aj na Slovensku konkretizovať zásady štátnej lesníckej politiky a realizovať ďalšie kroky.

Pokúsme sa, ale najprv objasniť prečo nešiel vývoj v LH po roku 1990 na Slovensku v tomto smere? Pravdou je, že sa podarilo presadiť, aby sa štátne lesné podniky oficiálne konštituovali ako verejnoprospešné. Ďalej schválenie Štátneho fondu zveladenie lesa SR (ďalej ŠFZL SR) z ktorého bolo možné v odôvodnených prípadoch čerpať nevyhnutné finančné prostriedky na pestovnú činnosť, ako aj na zabezpečenie verejnoprospešných funkcií lesa. Oficiálnou štátnou politikou po roku 1990 však neboli takéto zámery, ale privatizácia. Tak sa sprivatizoval drevársky priemysel. Noví majitelia drevárskych firiem, či „ambiciózni podnikatelia“ videli svoju budúcnosť v sprivatizovaní lesov vo vlastníctve štátu. Dosť chaotický bol aj vývoj organizačných štruktúr štátnych lesov. Niektoré lesné závody, najmä tie čo obhospodarovali lesy v priaznivých výrobných podmienkach sa začali osamostatňovať (vznikali z nich samostatné štátne podniky). Prebiehal proces reprivatizácie. Pritom platná legislatíva na navrátenie vlastníckych a užívacích práv bola rozporuplná. Vyvolávalo to mnoho konfliktov medzi povinnými a oprávnenými osobami. Išlo o množstvo nových problémov, ktoré bolo treba neodkladne riešiť. Preto bolo treba ďalší vývoj usmerniť tak, aby nedochádzalo k zbytočným škodám, či k rozličným machináciám, skrátka zabezpečiť, aby sa čím skôr konsolidovali pomery v LH. Zásadné usmernenie ďalšieho vývoja sa podarilo zabezpečiť v roku 1993, keď vláda SR a NR SR schválili Stratégiu a koncepciu rozvoja lesníctva na Slovensku a Zásady štátnej lesníckej politiky na Slovensku. Tu sa jednoznačne akcentoval verejnoprospešný charakter štátnych podnikov, ako aj, že sa nebude privatizovať lesná pôda a lesné porasty vo vlastníctve SR. V nadväznosti na tieto dokumenty sa realizovali ďalšie kroky. Novelizovali sa, resp. prijali nové právne predpisy. Na novo sa usporiadali organizačné štruktúry štátnych lesov. Ďalej sa prijímali rozvojové programy, ktorými sa sledovalo riešenie v tom čase najzávažnejších problémov, ako boli nápravné opatrenia v lesoch poškodených antropogénnou činnosťou, najmä imisiami, zalesňovanie malo produktívnych poľnohospodárskych pozemkov atď. Aj týmto spôsobom sme sa snažili získať finančné prostriedky na rozvoj LH. Pripravila sa integrácia podnikov štátnych lesov – v roku 2000 vznikli LSR. Týmto sme pokladali pozíciu štátnych lesov na Slovensku za stabilizovanú. Predpokladali sme ďalší pozitívny vývoj, či naštartovanie funkčne integrovaného LH, v prvom rade v štátnych lesoch na Slovensku. Mýlili sme sa, lebo skutočnosť je iná. Marginalizácia štátnych lesov pokračuje, resp. sa zosilňuje. Nové vládnuce štruktúry, okrem iného zrušili inštitút „verejnoprospešnosť“ štátnych lesov ako aj ŠFZL SR.

Čiže, ak máme odpovedať na vpredu postavenú otázku: prečo nešiel vývoj po roku 1990 v smere funkčne integrovaného LH? Odpoveď je, pretože problémov, ktoré sa museli v lesníctve riešiť bolo veľmi veľa

a na konkrétne včlenenie (internalizáciu) starostlivosti o verejnoprospešné funkcie do ekonomického systému lesných hospodárskych objektov nemalo lesníctvo potrebnú pozíciu, či politickú podporu vládnych štruktúr. Negatívne pôsobilo aj to, že v roku 1992 vláda SR zrušila bývalé MLVH SR. Lesníctvo sa začlenilo do MP SR, kde oveľa silnejším bolo a aj je poľnohospodárstvo, ktoré je viac podnikateľským sektorom ako lesníctvo. Preto aj oficiálna politika tohto rezortu išla a ide iným smerom.

Treba uviesť, že po zmene politického a spoločenského zriadenia v roku 1990 začali existenciu a ďalší rozvoj LH negatívne ovplyvňovať dve protichodné ideológie: krajný environmentalizmus a ekonomizmus. Ťažko povedať, ktorý začal skôr a bol nebezpečnejší. Ony v podstate pôsobili a pôsobia súčasne. Krajný ekonomizmus sa prejavoval snahou sprivatizovať štátny majetok, čo naďalej pokračuje. Jednoznačne sa tu presadzuje krátkodobý zisk na úkor verejných záujmov. Podľa neho všetko rieši trh. Environmentalizmus zas obmedzuje využívania produkčných funkcií lesa. Nemá ani záujem o lesnícke služby, pokiaľ ide o environmentálne a sociálne potreby spoločnosti. Ide mu len o prírodu a tá „čo robí len dobre robí“. Okrem toho vládnuce stranické štruktúry zneužívajú Lesy SR a jeho organizačné zložky na presadzovanie svojich mocenských záujmov. Často sa menili a menia vedúci pracovníci v lesníctve. Pritom sa malý dôraz kladie na odbornosť či riadiace schopnosti. Rozhodujúca je stranická príslušnosť. Verejný záujem sa zmenil a mení na stranický. Toto všetko je v rozpore s oficiálne proklamovaným strategickým cieľom LH tak, ako sa zakotvil v Stratégii rozvoja slovenskej spoločnosti v roku 2010: **„zabezpečenie trvalo udržateľného obhospodarovania lesov založeného na primeranom využívaní ich ekonomických, ekologických a sociálnych funkcií pre rozvoj spoločnosti, a najmä vidieckych oblastí“**. Pritom špecifikom lesníctva je, že pozitívne výsledky sa tu nemôžu dosiahnuť ak sa prístupy k nakladaniu so štátnym lesným majetkom neustále menia, ale len ak sa dlhodobo presadzuje a realizuje rovnaká jeho stratégia a koncepcia (Greguš 2003).

V ďalšom sa pokúsime poukázať na dôsledky či škody, ktoré vznikajú v dôsledku uvedeného nekonceptného prístupu k obhospodarovaniu lesov či k LH. Tiež ich môžeme štrukturalizovať do dvoch, resp. troch oblastí: krajný environmentalizmus, krajný ekonomizmus, tretiu príčinu by sme mohli nazvať „morálna kríza spoločnosti“.

Krajný environmentalizmus

Uvedieme niektoré výsledky zo štúdie „Ekonomické a sociálne dopady zákazov a obmedzení ochrany prírody – nespracované kalamitné drevo v chránených územiach (Moravčík, Kovalčík, Schwarz 2011). V čase od 1.12.2004 do 31.12.2010 (73 mesiacov) objem nespracovaného kalamitného dreva z dôvodu neudelenia výnimiek a súhlasov orgánov štátnej správy ochrany prírody v štátnych lesoch (L SR a ŠL Tanap-u) bol 1 404 711 m³, priemerne ročne 221 144 m³. V neštátnych lesoch (odhad) 896 401 m³, priemerne ročne 141 183 m³. Spolu je to 2 301 112 m³, priemerne ročne 362 327 m³.

Priemerné ročné finančné a spoločenské dopady nespracovania kalamitného dreva v chránených územiach predstavujú straty na:

• príjmov v LH a drevospracujúcom priemysle	167 507 760 Euro
• odvodoch a daniach	17 677 960 Euro
• náhrade palivového dreva zemným plynom	1 460 600 Euro

Spolu je to priemerne ročne 186 646 320 Euro. Ak to prerátame na starú menu je to 5, 623 miliárd SK.

Prišli sme o 2 268 pracovných miest, prevažne vo vidieckych – znevýhodnených oblastiach, čím vznikli výdavky na podporu nezamestnaných, vrátane platieb zdravotného poistenia, resp. bolo treba podporovať vytváranie pracovných miest v iných sektoroch.

Okrem toho sú tu ďalšie finančné a spoločensko-ekonomické dopady v dôsledku predimenzovanej ochrany prírody (náklady na jej samotný výkon, náhrady vlastníkom a obhospodarovateľom lesov, ujma spôsobená štátu).

To samozrejme nie je všetko. Hynutie smrečín z viacerých dôvodov, ale aj v dôsledku uvedených ako aj ďalších obmedzení zo strany ochrany prírody dosiahlo taký rozsah, že to nemá na Slovensku obdobu v celej histórii LH. Ide najmä o premnoženie podkôrneho a drevokazného hmyzu. Podiel náhodnej ťažby z celkovej ihličnatej ťažby od roku 2005 do 2010 sa pohybuje od 74 po 89%.

Krajný ekonomizmus

Ak sa LH chápe výlučne podnikateľsky, s lesom sa potom nakladá ako s ktorýmkoľvek iným majetkom. Využívanie ekologických a sociálnych úžitkov ostáva mimo procesov obchodu na lokálnej a regionálnej úrovni, preto nie je o ne záujem. Z hľadiska konkrétnej spoločenskej environmentálnej či sociálnej potreby sa považujú za efekt náhodný. Honba za čo najväčším ziskom ignoruje špecifiká LH. Týmto toto odvetvie takmer stráca svoju relatívnu samostatnosť. Zaniká účinná odvetvová ekonomika. Nekladie sa dôraz na dlhodobú efektívnosť a na ekologické a celospoločenské poslanie lesov. Stráca sa zmysel LH – zachovanie, ochrana a zveladenie lesov pri racionálnom využívaní ťažbového fondu a zabezpečovaní iných verejnoprospešných funkcií lesov.

Aké sú dôsledky krajného ekonomizmu? Zvyšujú sa ťažby dreva. V porovnaní s pred rokom 1990 sa ťažba dreva na Slovensku takmer zdvojnásobila. Pritom takmer zanikol domáci drevospracujúci priemysel. Surové drevo a polovýrobky z neho sa vyvážajú do zahraničia. Výkony pestovnej činnosti a náklady na ňu poklesli na polovicu. V obnove lesa sa strácajú ekonomicky významné dreviny. Takmer sa zastavil investičný rozvoj. A čo je najhoršie v tejto biede začína štát oberať LSR o finančné prostriedky, za ktoré by sa mala zabezpečiť aspoň minimálna starostlivosť o lesy, či zabezpečovať verejnoprospešné služby. Podľa návrhu štátneho rozpočtu na rok 2012 mali LR, š. p. Banská Bystrica odvieť do štátnej pokladne finančné prostriedky v objeme 10 mil. Euro, potom 20 mil. Euro a posledne sa hovorí o 50 mil. Euro.

Že štát nemá peniaze? Ako ich môže mať, keď to, čo prosperovalo sme zlikvidovali, alebo rozdali do zahraničia. Takmer pol milióna ha poľnohospodárskej pôdy leží ľadom, ale viac ako polovicu potravín dovážame zo zahraničia. Len škody vyčíslené v dôsledku nerozumej environmentálnej politiky sú tak vysoké, že ani najbohatšie štáty si nemôžu dovoliť takúto „ochranu prírody“. Atd', atd'. Pravda je však aj, že sme v niečom predstihli aj najvyspelejšie štáty – na Slovensku je v rukách menšieho počtu zbohatlíkov relatívne väčší majetok ako v USA.

Morálna kríza spoločnosti

Súvisí s predchádzajúcimi dvomi extrémami, či falošnými ideológiami. Autor príspevku priznáva, že celé roky nevedel pochopiť ako najbohatší štát USA môžu mať najväčšie dlhy. Teraz je to už jasné. Vždy sa zachovávala určitá úcta k predstaviteľom štátu. Teraz, keď hovoria, že všetko robia pre občana, žiaľ vo väčšine ide len o predvolebnú rétoriku. Pažravosť a korupcia dosahuje nevidaný rozsah. Vyhovárame sa na celosvetovú finančnú a hospodársku krízu. Nie je to tak, ako napísal Tomáš Baťa v 1932 roku? „To čemu sme si zvykli říkat hospodářská krize, je jiné jméno pro mravní bídu. **Mravní bída je příčina, hospodářský úpadek je následek.** V naší zemi je mnoho lidí, kteří se domnívají, že hospodářský úpadek lze sanovat penězí. Hrozím se důsledku tohoto omylu. V postavení, v němž se nacházíme, nepotřebujeme žádných geniálních obrátů a kombinací. Potřebujeme mravní stanoviska k lidem, k práci a veřejnému majetku. Nepodporovat bankrotáře, nedělat dluhy, nevyhazovat hodnoty za nic, nevydírat pracující“.

Kam kráčaš slovenské lesníctvo ... alebo ako zabezpečiť funkčnosť lesníctva na Slovensku

Ako sme uviedli v úvode, na Slovensku sa snažíme prostredníctvom časopisu Les, letokruhy rozprúdiť diskusiu na túto tému. Aj keď sa problematika dotýka celého LH, predsa sa nazdávame, že najviac návrhov na riešenie by malo prísť od sektoru štátnych lesov. Preto uverejňujeme základné tézy. Sme toho názoru, že by mohli prispieť k riešeniu problematiky, ktorá je predmetom dnešného rokovania Českej lesníckej spoločnosti o. s.

- Nájsť spôsob sebareflexie lesníckej komunity, ktorej výsledkom bude odstránenie vnútro-komunitnej skepsy, vytvorenie jej vyššej vnútornej súdržnosti, vyhľadanie a podporovanie lídrov a vedúcich osobností, schopných nachádzať, prezentovať a realizovať vízie, ktoré vyvedú lesnícku komunitu z hlbokkej krízy a lesníctvo z recesie (využitie kombinácie synergického mechanizmu: lesnícky kongres a sieť lesníckych mimovládnych organizácií, by mohol byť dobrý začiatok pre posun vpred).
- Systematicky vyhľadávať a podporovať lesníckych odborníkov (osobností) ochotných sa angažovať v politike, podporovať ich politickú kariéru a žiadať od nich aktívne presadzovanie lesníckych záujmov v politike. Súčasne, cez svoj politický vplyv si musí lesníctvo nájsť nové miesto v organizačnej štruktúre vládnej moci, ktoré dá lesníctvu väčší manévrovací priestor ako súčasná pozícia na MP SR.

- Zásadná zmena prístupu lesníckej komunity k svojej prezentácii na verejnosti a k prístupu komunikácie s občanmi t. j. daňovými poplatníkmi. Lesnícka komunita musí mať spoločnú (jednotnú) stratégiu mediálnej prezentácie lesníctva a významu lesov pre spoločnosť. S podporou štátneho a neštátneho lesníckeho sektora a za aktívnej účasti lesníckych inštitúcií by mal vzniknúť „komplexný lesnícky mediálny servis“, ktorý by dokázal na profesionálnej úrovni z pohľadu „práce s verejnosťou“ prezentovať reálny obraz lesníckej komunity, ako aj všetky pozitíva a benefity, ktoré lesníctvo poskytuje verejnosti.
- Pre zabezpečenie ekonomickej stability lesníctva je nevyhnutný zásadný posun pri diverzifikácii tovarov a služieb. Okrem iných možností, súvisiacich s produkciou lesa a potenciálnych služieb sú pre lesníctvo strategicky dôležitou oblasťou environmentálne služby pre spoločnosť. Ťažiskovou úlohou je presvedčiť verejnosť, že environmentálne služby, ktoré si spoločnosť od lesníctva objedáva (ochrana prírody, ochrana vôd, protipovodňová ochrana, využívanie lesa pre turistiku, zber hub a pod.) a ktoré zatiaľ daňoví poplatníci lesníctvu neplatili, nevznikajú samovoľne (nie je to externalita vznikajúca bez pričinenia človeka), ale sú výsledkom trvalo udržateľného obhospodarovania lesov. Preto sú environmentálne služby, takou istou službou ako iné typy služieb, majúcu svoju cenu a spoločnosť, keďže si tieto služby verejnosť objednáva, mala by aj za ne aj zaplatiť. Toto je jedna z najpodstatnejších zmien v smerovaní lesníctva na najbližšie desiatky rokov. Predaj dreva, ktoré je ekologickou, trvalo sa obnovujúcou surovinou už nebude primárnym zdrojom financovania trvalo udržateľného obhospodarovania lesa. Primárnym zdrojom sa musia stať služby pre spoločnosť, ktoré poskytujú trvalo udržateľne obhospodarované lesy.
- Pre zabezpečenie dlhodobej ekonomickej životaschopnosti, musí lesnícka komunita okrem interných finančných zdrojov (environmentálne služby, drevo, poľovníctvo, iné služby...) presadiť cez svoj politicko-odborný vplyv aj podporné finančné mechanizmy, ktoré by mali mať nasledovnú štruktúru:
 - Finančný mechanizmus na hradenie environmentálnych služieb poskytovaných lesníctvom občanom Slovenska.
 - Posilnenie lesníckeho financovania cez Operačné programy EU (pre oblasť krajiny, prírody, lesov a pod.) na programovacie obdobie 2014-2020.
 - Vytvorenie fondu na podporu LH spravovaného lesníckou komunitou.
 - Garantovanie každoročnej pravidelnej podpory lesníctva cez „štátnu pomoc“ s osobitným dôrazom na kompenzovanie dôsledkov kalamít v lese a dopadov prírodných katastrof na trvalo udržateľné hospodárenie v lesoch.
- Vytvoriť efektívny model spolupráce s konkurenčným odvetvím (životné prostredie a ochrana prírody) s cieľom nájsť objektívne akceptovateľný spôsob koexistencie, pri zabezpečení spoločného partnerstva a rovnocenného postavenia oboch odvetví v oblasti ochrany lesných ekosystémov a poskytovania environmentálnych služieb pre spoločnosť. Chránené územia na Slovensku, ktoré sú na lesnom pôdnom fonde vznikli v dôsledku optimálnej starostlivosti lesníkov v minulosti. Lesníctvo má všetky predpoklady efektívne sa o tieto lesné ekosystémy starať tak, aby pre spoločnosť zabezpečovali požadovanú environmentálnu službu t. j. ochrana prírody, ochrana biotopov, ochrana vzácnych druhov a pod. Tak sa z konkurenčného odvetvia môže stať silný spojenec pri presadzovaní spoločných záujmov oboch odvetví.

Záver

Autor príspevku si je vedomý, že problematiku ku ktorej sa mal vyjadriť dosť rozšíril. Chcel by však poznamenať, že spoločným záujmom tak štátnych ako aj neštátnych lesov by malo byť dostať lesníctvo z hlbokkej krízy, ktorá v súčasnosti postihuje toto odvetvie. Preto treba sily vzájomne spojiť a problémy riešiť spoločne.

Aby sme problematiku predsa zúžili, aspoň v závere sa pokúsime zhrnúť, v čom vidíme zmysel existencie štátnych lesov na Slovensku a ako by sa to malo zabezpečiť.

Zhodne s Ing. Krečmerom možno konštatovať, že „prioritou a v podstate zmyslom existencie štátnych lesov je **poskytovať lesnícke služby vo verejnom záujme**. Naproti tomu zapojenie súkromných lesných majetkov do lesníckych služieb je záležitosťou slobodnej voľby vlastníka. Je to determinované jeho záujmom, resp. podmienkami, za ktorých tieto má zabezpečiť.

Ak sa vrátíme k téze, že „ak chceme niečo dosiahnuť musíme to chcieť, vedieť a môcť“ vidíme, že najväčší problém je v tretej podmienke „môcť“. Treba uviesť, že organizácie štátnych lesov napriek rozličným problémom aj po prevrate v roku 1989 urobili veľké lesnícke služby vo verejnom záujme. V prvom rade fakticky z vlastných nákladov financovali a financujú veľmi nákladný proces reprivatizácie lesov. Orgány štátnej správy LH zabezpečili, že pokiaľ si lesy nepreberú pôvodní vlastníci ich správcami budú organizácie štátnych lesov. Napriek veľkým problémom je LH zrejme jediným odvetvím, kde je jednoznačne vymedzená zodpovednosť o majetok – každý meter štvorcový lesných pozemkov má svojho správcu, vlastníka, či obhospodarovateľa (už sme uviedli aká takmer katastrofálna situácia je napríklad pokiaľ ide o poľnohospodárske pozemky). Aj v súčasnosti výmera neodovzdaných lesných pozemkov, ktoré sú vo vlastníctve fyzických a právnických osôb je zaookrúhlene 217 tis. ha. Dĺžka vodných tokov v správe štátnych organizácii LH je 16 607 km. Možno vymenúvať ďalšie povinnosti a aktivity verejného charakteru, ktoré realizujú organizácie štátnych lesov. Taktiež možno pokračovať vymenúvaním toho čo by všetko vo verejnom záujme mali robiť. Problém je však v tom, že z tržieb za drevo nemožno pokryť náklady spojené s týmito, najmä environmentálnymi službami. Preto treba v prvom rade vytvoriť na to primerané podmienky, o čom sme hovorili v predchádzajúcej kapitole.

Podľa všetkého už nevystačíme s jedným zákonom o lesoch. Zmysel existencie a postavenie štátnych lesov v hospodárskych štruktúrach štátu treba ošetriť osobitným zákonom (lex specialis). Nedovoliť, aby sa so zmenami vládnucich štruktúr znovu a znovu otvárala opodstatnenosť existencie štátnych lesov. Aby to, čo majú v správe privatizovali prominenti vládnucich straníckych štruktúr. Dosiahnuť teda celospoločenský konsenzus, ktorý by mal dlhodobý charakter. Lesy vo vlastníctve štátu musia slúžiť celej spoločnosti a nielen straníckym štruktúram, ktoré sú pri moci v určitom čase. To je podľa názoru autora príspevku prvým krokom na ceste ako zmeniť súčasnú žalostnú situáciu.

Literatúra

- Greguš, Ct.: Dlhodobý rozvoj lesného hospodárstva na Slovensku. (Štúdia.) Zvolen, Ústav ekológie lesa, SAV 2002, 51 s.
- Krečmer, Vl.: Lesní hospodárství a jeho služby pro životní prostředí. (Poznátky ze studia lesnických mimotržních aktivit v SRN.) Věstník ČSAZ 1991, 5, s. 282-286.
- Krečmer, Vl.: Trvale udržitelný rozvoj a lesní hospodárství v ČR (II). Lesnictví – Forestry 39, 1993, 12, s. 513-519.
- Krečmer, Vl.: Aké je postavenie a zmysel existencie lesov vo vlastníctve štátu? Les, letokruhy 2011, č. 9-10, s.14- 16.
- Midriak, R.: Pohľad na lesy a lesníctvo Slovenska z hľadiska prírodného a sociálneho prostredia krajiny. Les, letokruhy 2011, č. 9-10, s.11-13.
- Moravčík, M., Kovalčík, M., Schwarz, M.: Ekonomické a sociálne dopady zákazov a obmedzení ochrany prírody- nespracované kalamitné drevo v chránených územiach (vybraná problematika) /Štúdia./ Zvolen, NLC, LVÚ 2011, 11 s.
- Novotný, J.: Kam kráčaš slovenské lesníctvo...alebo ako zabezpečiť funkčnosť lesníctva na Slovensku v dlhom horizonte? Les, letokruhy 2011, č. 9-10, s.6-10.
- Papánek, F.: Teória a prax funkčne integrovaného lesného hospodárstva. Bratislava, Príroda 1978, 218 s.
- Stratégia a koncepcia rozvoja lesníctva na Slovensku. Bratislava, MP SR 1993.
- Stratégia rozvoja slovenskej spoločnosti. Bratislava, Ekonomický ústav SAV 2010, 695 s.
- Stratégia rozvoja štátneho podniku LSR./Štúdia./ Banská Bystrica, Lesy SR 2009, 277 s.
- Quo vadis lesníctvo? perspektívy do budúcnosti. Zvolen, NLC 2010, 300 s.
- Zásady štátnej lesníckej politiky na Slovensku. Bratislava, MP SR 1993.
- Záver k dnešnej horúcej téme „kam kráčaš slovenské lesníctvo? /ako aj z konferencie Quo vadis lesníctvo, perspektívy do budúcnosti/. Les, letokruhy 2011, č. 9-10, s.17-18.

Kontakt

Doc. Ing. Jozef Konôpka, CSc.
Národné lesnícke centrum, Lesnícky výskumný ústav Zvolen
T. G. Masaryka 22, 960 92 Zvolen, Slovenská republika
jkonopka@nlcsk.org

AKTUÁLNÍ POHLED MINISTERSTVA ZEMĚDĚLSTVÍ NA LESY V MAJETKU STÁTU

Martin Žižka
vrchní ředitel sekce lesního hospodářství

Úvod

Lesní hospodářství zásadně ovlivnily politické změny po roce 1989. Dosavadní vlastnictví lesa státem (více než 96%) bylo po roce 1989 v rámci restitučního procesu významně změněno a vlastnické poměry se vrátily na úroveň data 25. 2. 1948. V současné době je restituční proces, s výjimkou církevních restitucí. Struktura majetků však není z pohledu jejich celistvosti optimální. V současné době se odhaduje, že v ČR je 260 tis. vlastníků a spoluvlastníků lesů, přičemž lesy o rozloze větší než 50 ha vlastní okolo 2 000 majitelů. Roztříštěnost lesních majetků snižuje ekonomickou efektivitu jejich obhospodařování a způsobuje obtíže při péči o les. Dlouhodobým strategickým cílem je zachování nebo navýšení stávajícího podílu lesů ve vlastnictví státu s tím, že musí být dořešena restituce církevního majetku. Jedním z cílů je scelovací proces prodejem odloučených lesů ve vlastnictví státu a nákupem lesů jiných vlastníků, které se vyskytují v komplexech státních lesů.

Nespornou výhodou hospodaření v lesích ve vlastnictví státu je stabilní péče. Ta je a bude založena na plnění environmentálních a sociálních požadavků společnosti při zachování konkurenceschopnosti (kladného hospodářského výsledku) právních subjektů hospodařících s majetkem státu. Vychází z osvědčených postupů podpořených výsledky výzkumu a praxe, neboť délka účinků této péče přesahuje několik lidských generací. Z těchto důvodů bude stát uplatňovat kontrolu, která bude vyhodnocovat, zda ekonomických parametrů právních subjektů není dosahováno na úkor stavu lesů svěřených jim k obhospodařování.

Je nepochybné, že každá vláda je oprávněna, v rámci legislativního prostředí, měnit hospodářskou politiku podle svého politického zaměření, nicméně při zachování dlouhodobých cílů lesnické politiky, které nelze měnit na dobu trvání jednotlivých vlád.

1. Charakteristika a zásadní podíl lesů v majetku státu na výsledcích lesního hospodářství v ČR

Zásadní význam pro lesy a LH v ČR představují lesy v majetku státu. Z celkové výměry porosní plochy lesů v ČR (2 594 tis. ha) představují 1 565 tis. ha, což představuje 60,3%. Do lesů v majetku státu zahrnujeme lesy, které obhospodařují:

- Lesy České republiky, s. p. – s výměrou 1 314 tis. ha, (tj. 50, 6% z celk. výměry lesů v ČR)
- Vojenské lesy a statky, s. p. – s výměrou 124 tis. ha, (tj. 4,8% z celk. výměry lesů)
- Lesy MŽP (NP) – s výměrou 95 tis. ha, (tj. 3,7% z celk. výměry lesů v ČR).
- Lesy kanceláře PR a lesy Krajů (škol) – s výměrou 32 tis. ha.

Obdobně se rozhodujícím způsobem lesy v majetku státu podílí na celkových výsledcích hospodaření za lesy v ČR celkem, (údaje jsou za rok 2010)

- Podíl těžby a dodávek dřeva za rok 2010 činil 57,8% (tj. 9 668 tis. m³ z 16 736 tis. m³),
- Podíl investic celkem činil 72,2% (tj. 1 428 mil. Kč z 1 978 mil. Kč)

- Podíl výnosů celkem činil 54,3% (tj. 16 274 mil. Kč z 29 968 mil. Kč),
- Podíl počtu zaměstnanců 33,8% (tj. 5130 osob z 15 150 osob).

Rozhodující měrou se na výsledcích hospodaření v lesích v majetku státu podílí – **Lesy České republiky, státní podnik.**

Tento podnik byl založen Ministerstvem zemědělství 1. 1. 1992 s následující náplní a strategií:

- Obhospodařování více než 1,3 mil. ha státního lesního majetku.
- Péče o více než 39 tis. km vodních toků a bystřin.
- Trvale udržitelné hospodaření v lesích založené na max. využívání tvořivých sil přírody.
- Vyrovnané finanční hospodaření, financování lesnických činností z vlastních zdrojů a nezávislost na státním rozpočtu.
- Naplňování veřejných funkcí lesů – slouží celé společnosti.

MZe ve spolupráci se státním podnikem Lesy ČR zpracovalo „Koncepci MZe k hospodářské politice státního podniku Lesy České republiky od roku 2012“. Tato Koncepce byla projednána ve vládě ČR a vzata na vědomí a ukládá ministru zemědělství zabezpečit ve spolupráci s ministry financí a průmyslu a obchodu realizaci Koncepce (viz Usnesení vlády ČR ze dne 2. února 2011 č. 84).

2. Aktuální informace k novele lesního zákona

Stávající lesní zákon, který nabyl účinnosti dnem 1. ledna 1996, byl připravován a schvalován za určitých společensko-ekonomických podmínek, které do značné míry determinovaly jeho obsah. Společensko-ekonomické podmínky se v České republice od roku 1996 v mnoha ohledech změnily a s nimi se změnil i pohled jak veřejnosti, tak i politiků na způsoby a formy řešení mnohých problémů a záležitostí obecné povahy, mezi které patří nepochybně i ochrana životního prostředí a péče o jeho složky, včetně lesů a jejich obhospodařování, míry a mantinelů jejich využívání k rekreačním aktivitám apod.

Lesní zákon byl od roku 1996 již 16x z různých důvodů a v různých souvislostech novelizován. Novely však nepřinesly vyřešení všech nedostatků, které se od doby účinnosti zákona navršily.

Zkušenosti praxe poslední doby a poznatky orgánů státní správy lesů na všech úrovních, orgánů vrchního státního dozoru, České inspekce životního prostředí i zájmových sdružení vlastníků lesů apod., svědčí jednoznačně o tom, že je v zájmu lesů a lesního hospodářství nečekat na přijetí nové komplexní právní úpravy, tedy nového lesního zákona, nýbrž že je třeba do té doby lesní zákon ještě jednou novelizovat a pokusit se tak odstranit alespoň některé palčivé problémy, s nimiž se praxe v současné době potýká.

Nyní předkládaný návrh novely lesního zákona sleduje vyřešení několika naléhavých problémů, s nimiž se potýkají jak orgány státní správy lesů, tak i některé další subjekty, působící v oblasti lesního hospodářství. V této souvislosti, resp. z tohoto obecného pohledu je za hlavní prvky navrhované právní úpravy možno označit

- umožnění převodu kategorie lesů zvláštního určení nebo lesů ochranných do kategorie lesů hospodářských v případě, kdy odpadne důvod pro zařazení lesa do zvláštní kategorie,
- úpravu některých ustanovení lesního zákona v návaznosti na změny některých souvisejících právních předpisů (např. zákon o obcích), nebo na přijetí nových právních předpisů (např. správní řád), konkrétně zavedením institutu „opatření obecné povahy“ (§ 171 a násl. správního řádu) v ustanovení § 19 odst. 3 a § 32 odst. 3 lesního zákona,
- zpřesnění lhůt a některých úkonů souvisejících s lesním hospodářským plánováním, a to jak pokud jde o lesní hospodářské plány, tak i lesní hospodářské osnovy; společným motivem je omezení nebo zjednodušení administrativních postupů při schvalování nebo změnách děl hospodářské úpravy lesů,
- definování lesnického typologického klasifikačního systému jako způsobu klasifikace lesních pozemků na základě jejich přírodních, produkčních a ostatních vlastností a zmocnění pro Ministerstvo zemědě-

ství k vydání vyhlášky, kterou se stanoví podrobnosti o způsobu klasifikace a zařazování lesních pozemků do lesnického typologického klasifikačního systému; účelem je doplnit dosud chybějící způsob klasifikace lesních pozemků, jako je tomu u pozemků zemědělského půdního fondu (BPEJ), a to – mimo jiné – i pro přesnější oceňování lesních pozemků,

- doplnění a zpřesnění ustanovení týkajících se odborných lesních hospodářů, zejména alespoň demonstrativní vymezení povinností odborných lesních hospodářů, jejichž činnost podle § 37 odst. 7 lesního zákona hradí stát,
- zmocnění pro Ministerstvo zemědělství k vydání vyhlášky, kterou se stanoví podrobnosti o obsahu, způsobu vedení a předávání údajů lesní hospodářské evidence, s cílem ujednotit formu a strukturu vykazovaných údajů a doplnit tak dosavadní velmi rámcové a neurčité ustanovení § 40 lesního zákona,
- doplnění a zpřesnění ustanovení o licencích, a to jednak zohledněním vyššího odborného vzdělání lesnického směru, jednak zpřesněním podmínek, za kterých lze udělenou licenci odejmout,
- doplnění nového ustanovení, týkajícího se tzv. pověřené osoby, tedy právnické osoby, která má odbornou a technickou způsobilost, podléhá doзору a kontrole Ministerstva zemědělství a která bude provádět nebo zabezpečovat vybrané odborné činnosti; předpokládá se, že touto pověřenou osobou bude Ústav pro hospodářskou úpravu lesů,
- vymezení vybraných odborných činností, prováděných nebo zabezpečovaných pověřenou osobou. Vedle činností, vyplývajících z obecné povahy lesního hospodářství, vyjádřené lesním zákonem (to je zpracovávání návrhů oblastních plánů rozvoje lesa, zařazování lesních pozemků do lesnického typologického klasifikačního systému, sumarizace údajů lesní hospodářské evidence, zabezpečování činnosti informačního datového centra lesního hospodářství a myslivosti a vedení centrální evidence licencí, udělených v lesním hospodářství)

Vedle výše zvlášť zmíněných důležitých prvků obsahuje návrh novely lesního zákona několik dalších ustanovení týkajících se např. obecného užívání lesa (stanovení písemné formy a obsahových náležitostí výjimky ze zákazu jezdit a stát v lese s motorovými vozidly, povolované vlastníkem lesa podle § 20 odst. 4 lesního zákona), prodloužení lhůt týkajících se oznamování organizovaných nebo hromadných sportovních akcí (§ 20 odst. 5 lesního zákona) a působnosti orgánů státní správy lesů v návaznosti na změny zmíněných hmotně právních ustanovení lesního zákona.

Součástí návrhu novely lesního zákona je také návrh změny zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů. Tato změna se má týkat pouze ustanovení § 4 zákona a jejím cílem je omezit, resp. vymezit věcný rozsah závazného stanoviska orgánu ochrany přírody a stanovit lhůty pro vydání závazného stanoviska tak, aby byla předkládána dříve než v době, kdy je již návrh lesního hospodářského plánu nebo lesní hospodářské osnovy hotov a kdy jakákoliv změna, vyvolaná závazným stanoviskem orgánu ochrany přírody znamená zvýšení nákladů a prodloužení procesu schvalování plánu nebo převzetí osnov.

Lze předpokládat, že předložený návrh novely lesního zákona dozná ještě v průběhu projednávání návrhu ve výborech a v plénu zákonodárných orgánů větších či menších změn.

3. Aktuální informace k přípravě nového lesního zákona

Úkol připravit návrh nového lesního zákona je zařazen ve výhledu legislativních prací na rok 2012. Úsek lesního hospodářství Ministerstva zemědělství formuloval tento legislativní úkol zejména s ohledem na to, že stávající lesní zákon, který platí již 15 let, je třeba v mnoha ohledech považovat za vývojem překonaný.

Od roku 1996, kdy lesní zákon platí, se stabilizovala struktura vlastnictví k lesům a ti, kdo se stali vlastníky lesů – a platí to nejen o fyzických osobách, ale i o obcích – se naučili se svými lesními majetky zacházet. Stabilizovala se struktura státní správy lesů a své místo v lesním hospodářství si vydobyli i odborní lesní hospodáři. Nastal tedy čas přehodnotit aktuálnost stávající právní úpravy lesního hospodářství, jinými slovy – připravit novou komplexní právní úpravu. Ta by měla – mimo jiné – více diferencovat povinnosti a práva

vlastníků lesů podle formy a velikosti vlastnictví. Dále bude třeba přehodnotit a nově formulovat dotační politiku ze strany státu, a to nejen s přihlédnutím ke složité ekonomické situaci, ale zejména k reálným potřebám moderního lesního hospodářství.

Vzhledem k nutnosti projednat nejdůležitější prvky návrhu nového lesního zákona se zájmovými sdruženími vlastníků lesů a ke složitému průběhu legislativního procesu lze předpokládat, že nová právní úprava lesního hospodářství nenabude účinnosti dříve než v roce 2014.

4. Aktuální informace k přípravě zákona o státním lesním majetku

Úkol připravit věcný záměr návrhu zákona o správě státního lesního majetku byl v plánu legislativních prací vlády na letošní rok. Tento legislativní úkol byl však po podrobném projednání vedení úseku lesního hospodářství Ministerstva zemědělství s poradci ministra zemědělství a následném rozhodnutí ministra zemědělství **zrušen** s tím, že takový zákon není z hlediska lesního hospodářství aktuálně nezbytný.

Kontakt

Martin Žižka

vrchní ředitel sekce lesního hospodářství

martin.zizka@mze.cz

POSLÁNÍ LESŮ VE SPRÁVĚ MŽP

Vladimír Dolejský
MŽP ČR

V České republice se nacházejí čtyři národní parky, jejichž území jsou charakteristická svými zcela odlišnými přírodními podmínkami.

Tabulka 1: Údaje o přírodních hodnotách, rozloze NP a výměře lesů

Název NP	Přírodní hodnoty	Datum vyhlášení NP	Výměra NP (bez OP)	Výměra lesů	Podíl lesů
Krkonošský NP	Nejvyšší horstvo ČR výškově přesahující horní hranici lesa s přírodovědnými hodnotami nadnárodního významu – horské a podhorské geobiocenózy s výskytem endemitů, glaciálních reliktních a ohrožených druhů: arkoalpínská tundra s řadou glaciálních (ledovcové kary, morény apod.) a periglaciálních jevů (mrazové sruby, kamenná moře apod.), subarktická a lesní rašeliniště a luční mokřady, horské smrkové lesy, listnaté a smíšené lesní porosty, květnaté horské a podhorské louky	(17.5.1963) 20.3.1991	36 327 ha	31 373 ha	86,4%
NP Podýjí	Hluboké údolí středního toku Dyje s řadou geomorfologických jevů, vysokým podílem přírodě blízkých porostů v přilehlém lesním komplexu, mozaikou velmi různorodých přírodních biotopů s vysokou druhovou diverzitou rostlin a bezobratlých organismů, ve škále od dealpínských prvků až po xerothermní druhy.	20.3.1991	6 274 ha	5 441 ha	86,7%
NP Šumava	Z nejcennější původní části CHKO Šumava (1963) vyhlášen NP. Jedná se o nejcennější část starého pohoří s glaciálními jezery, souvisle zalesněné území s horskými a podmáčenými smrčnicemi; rozlehlá rašeliniště, tzv. luhy a slatě. Klíčové území výskytu velkých šelem v ČR (zejména rysa) a jediná oblast životaschopné populace tetřeva hlušce ve střední Evropě.	20.3.1991	68 064 ha	59 408 ha	87,3%
NP České Švýcarsko	Z části původního CHKO Labské pískovce byla vyčleněna pískovcová pahorkatina na pravém břehu Labe na Děčínsku; skalní útvary a na ně vázaná společenstva s vysokou biodiverzitou, rozsáhlé lesní ekosystémy s místními ekotypy lesních dřevin, výskyt významných druhů (uměle reintrodukovaný losos obecný a sokol stěhovavý)	1.1.2000	7 933 ha	7 758 ha	97,8%
Celkem			118 598 ha	103 980	87,7%

Z výše uvedeného přehledu je zřejmé, že podstatnou část území národních parků zaujímají lesy (87,7 %). Z celkové výměry lesů pak lesy ve vlastnictví státu zaujímají 92,3%.

Tabulka 2: Přehled o složení vlastníků lesů v jednotlivých NP

Národní park (bez OP)	Stát	%	Obce	%	Fyzické osoby	%	Celkem
Krkonošský národní park	30 329 ha		693 ha		351 ha		31 373 ha
NP Podyjí	5 084 ha		284 ha		73 ha		5 441 ha
NP Šumava	52 821 ha		6 208 ha		379 ha		59 408 ha
NP České Švýcarsko	7 708 ha		-		50 ha		7 758 ha
Celkem	95 942 ha	92,3	7 185 ha	6,9	853 ha	0,8	103 980 ha

Lesy na území národních parků jsou dle § 8 odst. 1 písm. c) zákona č. 289/1995 Sb., o lesích, zařazeny do kategorie lesů zvláštního určení. Poslání lesů v národních parcích, strategické cíle jejich ochrany a management jsou odlišné od ostatních lesů, nacházejících se na území ČR. **Cílem péče o lesní ekosystémy v národních parcích je postupný návrat k různověkým porostům s přirozenou druhovou skladbou, zachování druhové diverzity a uchování a zlepšení samořídících funkcí lesa v přírodním systému.** Cíle a zásady péče o lesní ekosystémy v národních parcích jsou podrobně rozpracovány v plánech péče o tato území. Přejít od porostů hospodářského charakteru k lesům přírodě blízkým je proces dlouhodobý, který potrvá mnoho desítek let a těžba dřeva přitom nebude ekonomicky zaměřenou cílovou činností, ale nástrojem k přeměně druhové skladby porostů.

Cíle, formy a intenzita hospodářských opatření jsou diferencovány podle zón ochrany přírody a podle typů managementů, které jsou s těmito zónami úzce spojeny. Pokud tedy v národních parcích hovoříme o hospodaření v lesích, tak se vždy jedná o přírodě bližší postupy, jejichž dlouhodobým cílem je přestavba současných kulturních lesů na přírodě bližší až přirozené lesy. K dosažení tohoto cíle se v první řadě (mimo speciální management) využívají nepasečné postupy hospodaření od maloplošně podrostního způsobu hospodaření, přes skupinovitě výběrný až po jednotlivě výběrný.

Majoritním vlastníkem pozemků na území národních parků je stát. Nespornou výhodou státního vlastnictví pozemků v národních parcích je skutečnost, že stát ve veřejném zájmu preferuje cíle a poslání národního parku, tzn. má zájem na zachování a zlepšování dochovaného stavu přírodního prostředí a využívá k tomu všechny dostupné nástroje. V případě jiných forem vlastnictví většinou dochází ke křížení zájmů soukromých a veřejného zájmu.

Odbornou péči o lesní i nelesní pozemky ve vlastnictví státu na území národních parků zajišťují jednotlivé správy národních parků, které jsou rovněž příslušným orgánem ochrany přírody. Funkci ústředního orgánu státní správy lesů ve věcech lesního hospodářství v národních parcích vykonává Ministerstvo životního prostředí.

Kromě pozemků ve vlastnictví státu se na území národních parků nalézají rovněž pozemky ve vlastnictví právnických a fyzických osob.

Největšími nestátními vlastníky pozemků na území národních parků jsou obce. Sladění zájmů ochrany přírody a krajiny a obcí je poměrně obtížně dosažitelné, východiskem je aplikace režimu § 58 zák. č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny. K největšímu křížení zájmů nestátních vlastníků se zájmy ochrany přírody dochází zejména na území přirozených ekosystémů lesních i nelesních s nejcennějšími lokalitami z hlediska ochrany přírody a krajiny. Naproti tomu v případech obhospodařování vybraných travních porostů a pastvin na území národních parků lze i u nestátních vlastníků těchto pozemků sladit zájmy jak vlastníků, tak ochrany přírody. Soukromé vlastnictví pozemků na území národních parků však přesto představuje do budoucna rizikový faktor.

K uplatnění zásad péče o lesní i nelesní ekosystémy v národních parcích, vyplývajících z jejich poslání i u nestátních vlastníků lesů existují možnosti v rámci následných opatření:

- finančně přispívat na vybrané činnosti při péči o lesy ve smyslu § 46 odst. 5 zákona č. 289/1995 Sb., o lesích; při péči o nelesní pozemky poskytovat finanční podporu v rámci agroenvironmentálních opatření a dotačních titulů.
- rozšířit ekonomické nástroje, jako nástroj pozitivní stimulace vlastníků, o nárokový příspěvek na činnost v národních parcích, které přispějí k udržení biologické rozmanitosti území.
- zajistit státní prostředky na výkupy nabízených pozemků a pozemků, které jsou pro ochranu přírody rozhodující.

Lesy v českých národních parcích jsou prostorově i funkčně nejdůležitější ekosystémy. Mají vliv na retenci vody rozsáhlých území a na jejich biologickou diverzitu. Ovlivňují mezoklima širokého okolí a podmiňují jeho krajinný ráz. Z části jde o lesy kulturní, až do zřízení parků na převážné rozloze obhospodařované standardními lesnickými metodami, v naprosté většině případů s cílem maximální produkce dřeva. Vyhlášením jednotlivých národních parků se jejich funkce jednorázově změnila.

Na změnu poslání a funkce lesa v českých národních parcích je vázána celá řada jevů. Za zásadní lze považovat tři okruhy:

- **současný stav lesa podmíněný historickým vlivem člověka:** druhová a prostorová skladba; introdukované dřeviny; schematické způsoby obhospodařování podle modelu lesa věkových tříd;
- **současné změny společensko-politických podmínek a z nich vyplývající přístupy veřejnosti k národním parkům a chráněným územím:** nejasnosti v interpretaci poslání národních parků a smyslu uplatňování bezzásahového režimu na určité části území; nedostatečná ekologická vzdělanost laické a lesnické veřejnosti; nedostatečná informovanost; konfliktní prosazování různých požadavků neslučitelných s posláním národních parků; atd.;
- **antropogenní a klimatické změny a jejich důsledky pro lesy:** kyselá depozice a její následky; vzestup teplot a extrémní fluktuace počasí; opakované polomy a následné přemnožení podkorního hmyzu; snížení odolnosti lesů v důsledku sucha v nižších polohách.

Na každý z těchto okruhů je vázána specifická problematika koncepce, správy a managementu lesů národního parku. Pro plynulý přechod od monofunkčního pojetí lesa k multifunkčnímu pojetí lesa se musí uplatnit specifické postupy. Při řešení konfliktních situací nevystačíme se zákazy a s druhovou či územní ochranou. Cílů práce s lesem v národních parcích je celá řada. Kromě ochrany druhů a zbytků přirozených lesů jde o biologickou diverzitu v nejširším slova smyslu. V některých případech jde o udržení určitých kulturních forem hospodaření (např. pařeziny a na ně vázaná biodiverzita); v mnoha případech jde především o obnovu přírodě blízké druhové skladby a prostorové struktury lesů změněných dřívějším hospodařením. Řešení těchto situací, stejně jako měnícího se klimatu na les vyžaduje hlubokou znalost ekologie lesa, přírodních procesů, dopadu disturbancí a na ně vázaného specifického managementu.

Obnovy víceméně přirozeného stavu lesa v národním parku je možné docílit třemi různými postupy:

- ponecháním lesa bez zásahu přirozenému vývoji;
- zavedením systematického a cílevědomého hospodaření zaměřeného na přeměnu;
- kombinací obou přístupů.

Obnova víceméně přirozeného stavu lesa se realizuje diferencovaně s ohledem na zachování podmínek pro druhy a stanoviště.

Racionálním přístupem je zavádění managementu postupné řízené změny s maximálním využitím přírodních procesů. Vhodným modelem přechodu od standardního pasečného hospodaření k ekologicky motivovanému nakládání s lesem je model přírodě blízkého hospodaření. V jeho rámci jde o uplatnění široké škály opatření, počínaje ponecháním dané části lesa samovolnému vývoji bez zásahu až po aktivní zásahy, zaměřené na dosažení lokálně specifického cíle. Ve srovnání se standardním hospodařením v pasečném hospodářském lese je přírodě blízké hospodaření v národním parku obsahově zcela odlišné. Jeho smyslem není přírodní procesy eliminovat, ale naopak jim dát prostor. Přírodě blízké hospodaření v národních parcích musí být zaměřené na maximální využití přírodních procesů. Případný přechod k převážně bezzásahovému režimu je třeba realizovat v lokálně rozdílném časovém horizontu a s ohledem na zachování biodiverzity. Cílem a výsledkem této péče je přírodě blízký les, odpovídající poslání a funkci národního parku.

Za účelem zdůraznění specifického (účelového) poslání lesů v národních parcích a uplatňování jejich přírodě blízkých forem obhospodařování bylo pod odbornou garancí MŽP započato v roce 1999 s vývojem nové metodiky zpracování lesních hospodářských plánů v těchto lesích. Tato metoda, s využitím některých zahraničních zkušeností (zejména z Německa), ustupuje od současné „klasické“ hospodářské úpravy lesa, zalo-

žené na principu lesa věkových tříd, který přestává vzhledem k posláni lesů v národních parcích a naplňování přijatých plánů péče o národní parky plně vyhovovat. Upouští se od klasifikace jednotek rozdělení lesa podle věku, stav lesa se zjišťuje pomocí statistické provozní inventarizace a využívá se přírůstek ke stanovení výše těžeb. Metoda umožňuje rychlejší přechod ke strukturálně bohatým lesům a uplatňování přírodě blízkých forem obhospodařování, tak jak je to formulováno v platných i připravovaných plánech péče o národní parky. Nově pojaté lesní hospodářské plány, zpracované touto metodou se tak stávají významným nástrojem ochrany přírody a konkrétněji rozvádí lesnickou část plánu péče o národní park.

Kontakt

Ing. Vladimír Dolejský, Ph.D.
MŽP ČR

PROGRAM 2020 – ZAJIŠTĚNÍ CÍLŮ VEŘEJNÉHO ZÁJMU U LČR

**Vladimír Krchov, Jiří Stonawski a kol.
GŘ LČR, s. p.**

Státní podnik Lesy České republiky (LČR) obhospodařuje více než 1,3 milionu hektarů lesů v majetku státu (což představuje zhruba polovinu všech lesů v ČR, jinak též šestinu plochy ČR) a pečuje o více než 39 tisíc kilometrů vodních toků (tj. přibližně o jednu třetinu délky všech vodních toků a bystřin u nás). Význam podniku ve vztahu k vodohospodářským funkcím významně vzrostl v roce 2011, kdy došlo k převodu části toků a souvisejícího majetku od transformované Zemědělské vodohospodářské správy.

Tento příspěvek je zaměřen na stručnou prezentaci letos vydaného Programu 2020 – zajištění cílů veřejného zájmu u LČR a některých souvisejících témat. Dále jsou v něm vůbec poprvé prezentovány některé informace týkající se rozsahu omezení z důvodů různých veřejných zájmů, zjištěné analýzou příslušných geografických dat nad daty platných LHP.

Program 2020

Za účelem definování možností ochrany a další podpory jednotlivých funkcí lesů byl v průběhu let 1998–1999 odbornými pracovníky podniku ve spolupráci s experty ochrany přírody, výzkumu a odborného školství vypracován "Program 2000 – zajištění cílů veřejného zájmu u LČR". Na realizaci konkrétních opatření v rámci Programu 2000 pak bylo prostřednictvím organizačních jednotek podniku v období 2000–2010 vynaloženo přes 339 mil. Kč.

Realizace opatření v rámci tohoto programu probíhá výhradně na pozemcích s právem hospodaření LČR. Jednotlivá opatření LČR provádějí jak samostatně prostřednictvím svých organizačních jednotek, tj. jednotlivých lesních správ, lesních závodů a správ toků, tak ve spolupráci s místními a regionálními partnery, např. obcemi, mikroregiony, orgány ochrany přírody či nevládními organizacemi. Samozřejmostí při jejich provádění je respektování souvisejících právních předpisů.

Původní dokument byl od počátku koncipován jako otevřený v tom smyslu, že jej bylo možné doplňovat o další dílčí témata v návaznosti na vývoj poznání, potřeb společnosti a doporučení či závazky plynoucí z mezinárodních smluv, k nimž se Česká republika zavázala. Na přelomu let 2010–2011 došlo na základě těchto skutečností a zkušeností s dosavadní realizací k jeho přepracování a doplnění.

Aktualizovaný dokument s názvem Program 2020 – zajištění cílů veřejného zájmu u LČR, je vodítkem nejen pro práci zaměstnanců LČR, ale je určen také ostatní odborné veřejnosti, vlastníkům lesů a všem návštěvníkům a milovníkům přírody. Je také jedním z příspěvků podniku k Mezinárodnímu roku lesů 2011.

V souvislosti s vydáním Programu 2020 v tištěné podobě se podnik rozhodl jej také zveřejnit na svém webu www.lesy.cz a umožnit široké veřejnosti zasílat náměty na konkrétní akce (opatření) v souladu s ním. Do roku 2020 plánuje vložit na jeho realizaci nad rámec standardní péče o svěřený majetek minimálně 600 mil. Kč. Konkrétní realizační náměty lze průběžně zasílat na adresu Program2020@lesy.cz. Všechny obdržené náměty jsou posouzeny z hlediska jejich proveditelnosti a vybrané náměty jsou pak zařazeny do zásobníku projektů, jejichž realizace bude probíhat s ohledem na pokrytí celého území České republiky a dostupné finanční prostředky.

Vzhledem k charakteru spravovaného majetku a funkcím, které tento majetek plní, nejsou však náklady na Program 2020 jedinou podporou veřejného zájmu ze strany LČR.

Velmi podstatné jsou zejména náklady na podporu veřejných zájmů, jež tvoří nedílnou součást standardních nákladů na obnovu, výchovu a ochranu lesních porostů, péči o genofond lesních dřevin, lesní účelové komunikace (řádově stovky mil. Kč ročně), svěřené vodní toky a nádrže (rovněž řádově stovky mil. Kč ročně), dále náklady na podporu významných výzkumných projektů, spolupráci s nevládními organizacemi a jiné aktivity. Drtivá většina všech činností podniku je přitom financována z vlastních zdrojů, tj. zejména z prodeje dřeva jakožto hlavního hmotného produktu lesa.

Vybrané výsledky lesnického hospodaření LČR

Následující tabulka obsahuje srovnání podílu přirozené obnovy na první obnově lesa a dále podílu listnáčů a jedle v umělé obnově lesa v letech 1991 (tj. před vznikem LČR), 1993 (tj. v počátku jejich činnosti), 1995 (v posledním roce platnosti starého zákona o lesích) a následně v letech 2000, 2005, 2010.

Rok	Podíl přirozené obnovy na 1. obnově lesa v %	Podíl listnáčů a jedle v umělé obnově lesa v %	Z toho listnáče v %
1991	-	16,20 (jen listnáče; podíl jedle neuveden)	16,20
1993	3,90	17,15 (z toho jedle 0,09)	17,06
1995	7,50	29,17 (z toho jedle 1,47)	27,70
2000	17,80	44,17 (z toho jedle 5,11)	39,06
2005	23,11	42,45 (z toho jedle 4,90)	37,54
2010	23,35	49,62 (z toho jedle 6,11)	43,50

Ochrana genových zdrojů lesních dřevin

Klíčovou roli z hlediska biodiverzity lesů bezpochyby hrají lesní dřeviny jakožto edifikátory lesních ekosystémů. LČR v rámci svého hospodaření trvale usilují o vytváření druhově, prostorově, věkově a skupinovitě smíšených lesů. I proto v roce 2010 vydaly Koncepti zachování a reprodukce genových zdrojů lesních dřevin u LČR na období 2010–2019. Jedná se o v pořadí již třetí dokument na toto téma za dobu existence podniku.

Aktuální stav genových zdrojů lesních dřevin (2010)

Genové zdroje	Počet (ks)	Výměra (ha)
Genové základny	163	79 446
Selektované zdroje (A, B)	-	62 305
Identifikované zdroje ©	-	57 300
Semenné sady	104	241
Směsi klonů	15	9
Rodičovské stromy, klony	4 502	-

Trendem ochrany přírody v posledních 2 desetiletích bylo soustřeďovat se při vyhlásování ZCHÚ na genové základny, navíc zpočátku bez faktické možnosti ovlivnění ze strany dotčeného vlastníka či správce lesa. Tento fakt se v současné době, ve spojení s požadavky na cílovou bezzásahovost v případě lesních ZCHÚ kategorie NPR a PR (viz např. jednání expertního týmu Klíčové akce 7 "Zachování a zlepšení biologické rozmanitosti v lesích" v rámci NLP II), jeví jako velmi problematický.

Ochrana přírody u LČR

LČR jsou nejvýznamnějším partnerem orgánů ochrany přírody a nejvýznamnějším správcem zvláště chráněných území přírody v České republice. Podíl zvláště chráněných území a lokalit soustavy Natura 2000 na pozemcích s právem hospodaření LČR dosahuje 45 % celkové jimi obhospodařované plochy. Péče o tato území je hrazena převážně z vlastních prostředků podniku.

Výměra lesních porostů s induktivními těžbami z důvodů ochrany přírody, tj. tam, kde vyhláška č. 84/1996 Sb. v § 8, odst. 12 stanoví tzv. induktivní etát, pro jehož určení je rozhodující plán péče (1. zóny CHKO,

NPR, PR) činí u LČR (2010) celkem 87 317 ha. Rozdíl mezi průměrnou výší roční těžby v těchto územích (1–2 m³) ve srovnání s těžební možností podle těžební modelu (7 m³) činí zhruba 5 m³/ha. Dosazením průměrné realizační ceny 1 m³ dřeva snadno zjistíme cenu (tj. hodnotu vyjádřenou v penězích) dříví, jež není každoročně realizováno na trhu z důvodu současných požadavků ochrany přírody. Výměra lesa v ptačích oblastech s induktivně umístěnými těžbami nebo nutností jejich individuálního schvalování (dle příslušných nařízení vlády o vyhlášení ptačích oblastí) mimo 1. zóny CHKO, NPR a PR, představuje dalších 68 000 ha. Zde je situace obdobná.

Vzhledem k tomu, že dosud není legislativně dořešena tzv. základní ochrana EVL soustavy Natura 2000 (chybí příslušné nařízení vlády, jež by stanovilo, které EVL nebo jejich části musí být vyhlášeny jako ZCHÚ a které ne), a k blížící se lhůtě pro vyhlášení plynoucí ze směrnice EHS 92/43/EHS o stanovištích (pro EVL schválené v 1. etapě, u nichž nedochází k žádné změně, je to leden 2013), lze očekávat další podstatné omezení těžeb. Celková plocha lesů s právem hospodaření LČR v EVL mimo stávající ZCHÚ činí 101 818 ha.

Na území přírodních parků (mimo CHKO) se nachází dalších 262 000 ha (tj. zhruba 20%) lesů s právem hospodaření LČR.

Ochrana zdrojů pitných a minerálních vod u Lesů České republiky

Vodohospodářská funkce, tedy ochrana zdrojů pitné vody a ochrana pramenných oblastí, patří mezi nejvýznamnější environmentální funkce lesa v kulturní krajině. Její legislativní pravidla jsou formulována zejména zákonem č. 254/2001 Sb., o vodách, který navazuje na předchozí právní předpisy v této oblasti.

Samostatnou oblast tvoří ochrana přírodních léčivých zdrojů a zdrojů minerálních vod, legislativně upravená zákonem č. 164/2001 Sb. (lázeňský zákon). Jednotlivá ochranná pásma jsou vyhlášována vyhláškami Ministerstva zdravotnictví. Přitom v platnosti zůstávají i ochranná pásma vyhlášená dle předchozí právní úpravy.

Hospodaření Lesů České republiky probíhá v souladu s příslušnými právními předpisy a dalšími pravidly, stanovenými pro ochranu jednotlivých zdrojů.

Ochranná pásma vodních zdrojů

Rozloha ochranných pásem vodních zdrojů na pozemcích s právem hospodaření LČR (dle ustanovení § 30 vodního zákona, tedy zdrojů využívaných nebo využitelných pro zásobování pitnou vodou s průměrným odběrem více než 10 000 m³ za rok), bez ochranných pásem vodárenských nádrží, je uvedena v následující tabulce.

Ochranné pásmo (OP)	Plocha celkem (ha)	Z toho porostní půda (ha)
I.	5 819	5 555
II.	135 734	130 593
nerozlišený stupeň	2 536	2 483
OP vodních zdrojů celkem	144 089	138 631

Praktickým problémem v této souvislosti je například významné omezení vlastnických práv zákaz vjezdu a vstupu do ochranných pásem I. stupně vyjma osob, které mají právo vodu z vodního zdroje odebírat, a u vodárenských nádrží pro osoby, které tato vodní díla vlastní, což mimo jiné znamená faktické znemožnění plnění povinností vlastníků plynoucích z dalších právních předpisů, např. dle ustanovení § 32 a § 33 zákona o lesích.

Chráněné oblasti přirozené akumulace vod

K zabezpečení ochrany území, u nichž vzhledem k jejich přírodním podmínkám dochází k přirozené akumulaci podzemních a povrchových vod, jsou na základě ustanovení § 28 vodního zákona vyhlášována chráněné oblasti přirozené akumulace vod. V těchto oblastech se v rozsahu stanoveném příslušnými nařízeními

vlády zakazuje zmenšovat rozsah lesních pozemků, odvodňovat lesní pozemky, odvodňovat zemědělské pozemky, těžit rašelinu, těžit nerosty povrchoým způsobem nebo provádět jiné zemní práce, které by vedly k odkrytí souvislé hladiny podzemních vod, těžit a zpracovávat radioaktivní suroviny, ukládat radioaktivní odpady.

Rozloha pozemků s právem hospodaření LČR dle jednotlivých CHOPAV

Název CHOPAV	Plocha (ha)	Z toho porostní půda (ha)
Beskydy	62 133	59 980
Brdy	3 203	3 137
Chebská pánev a Slavkovský les	35 590	33 736
Jablunkovsko	4 630	4 414
Jeseníky	54 790	52 867
Jizerské hory	25 922	25 273
Krušné hory	82 869	79 303
Kvartér řeky Moravy	14 869	12 956
Novohradské hory	14 472	14 010
Orlické hory	5 373	5 122
Polická pánev	5 753	5 649
Severočeská křída	66 045	63 919
Šumava	37 522	35 958
Třeboňská pánev	22 130	21 013
Vsetínské vrchy	4 395	4 175
Východočeská křída	28 696	27 913
Žamberk-Králiky	18 569	18 074
Žďárské vrchy	13 195	12 860
CHOPAV u LČR celkem	500 156	480 360

Ochranná pásma přírodních léčivých zdrojů a zdrojů minerálních vod

Rozloha ochranných pásem přírodních léčivých zdrojů a zdrojů minerálních vod na pozemcích s právem hospodaření LČR

Ochranné pásmo (OP)	Plocha celkem (ha)	Z toho porostní půda (ha)
I., I A, I B	2 820	2 614
II., II A, II B, II C	60 346	56 718
OP PLZ u LČR celkem	63 166	59 332

Lesnické parky jako příkladné ukázky udržitelného hospodaření v lesích a v krajině

Lesy v České republice jsou významnou součástí bohatství nejen našeho národa (§ 1 zákona č. 289/1995 Sb.), ale i celého kontinentu. Funkce, které les plní, mají zcela zásadní vliv na vše živé, včetně člověka, nezávisle na tom, zda je člověk chce či umí rozeznat a definovat a zda si jich váží. Současně jsou právě lesy v evropském prostoru hlavním nositelem biodiverzity a významným středem zájmu environmentálně orientované části společnosti, zabývající se jejím poznáváním a ochranou.

Lesnictví, jakožto obor lidské činnosti s tradicí sahající několik set let do minulosti, si jistě zaslouží mnohem větší uznání široké veřejnosti, než jakému se v současnosti těší. Zároveň je nutné jít vstříc potřebám současné společnosti a pokud možno i potřebám našich potomků.

I proto byly LČR v roce 2009 jedním z iniciátorů myšlenky zakládání lesnických parků jakožto demonstračních objektů udržitelného hospodaření v lesích a v krajině, jejichž standard (<http://eagri.cz/public/web/mze/lesy/lesnictvi/koncepce-a-strategie/standard-lesnickych-parku.html>) byl v lednu 2010 schválen ministrem zemědělství. Zároveň se v tomtéž roce (13. 5. 2010) staly spoluzakladatelem lesnického parku Křivoklát-

sko a v letošním roce spoluzakladatelem lesnického parku Bezděz (viz <http://www.lesycr.cz/cs/turiste-a-pratele-prirody/lesnicke-parky-v-cr.ep>).

Třetím lesnickým parkem u nás je Masarykův les ŠLP Křtiny, založený dne 22. 4. 2011.

Závěr

Současné lesy jsou mimo jiné výsledkem práce generací našich předků. Tyto lesy dnes svou produkcí generují výnos umožňující opatření jak k zachování a zlepšení jejich stavu pro příští generace, tak naplňování dalších funkcí (nejen) pro generaci současnou. Pro zachování rovnovážného plnění všech 3 pilířů udržitelného rozvoje je však nutné zachovat také produkční funkci, a to včetně možnosti udržitelné spotřeby jejich produktů.

Literatura a prameny

Program 2000 – zajištění cílů veřejného zájmu u LČR, LČR, Hradec Králové, 1999

Program 2020 – zajištění cílů veřejného zájmu u LČR, LČR, Hradec Králové, 2011

Výroční zprávy LČR za léta 1994–2010

Sborník abstraktů konference Správy KRNP "HÚL ve ZCHÚ", ČLA Trutnov, 29.–30. 2011.

Geografická data (GIS) přírodních léčivých zdrojů Ministerstva zdravotnictví – Českého inspektorátu lázní a zřídel)

Geografická data (GIS) ochranných pásem vodních zdrojů a CHOPAV VÚV TGM, v. v. i.

Geografická data (GIS) ochrany přírody AOPK ČR

Geografická data LHP LČR

Kontakt

Vladimír Krchov, Jiří Stonawski
krchov@lesycr.cz, stonawski@lesycr.cz
GŘ LČR, s.p.

POSLÁNÍ VOJENSKÝCH LESŮ A STATKŮ ČR, s.p. PŘI SPRÁVĚ STÁTNÍHO MAJETKU A JEHO NAPLŇOVÁNÍ

Jiří Janota
VLS ČR, s.p.

Vojenské lesy a statky ČR, s.p. jsou účelovou organizací založenou Zakládací listinou Ministerstva obrany ČR, hospodařící s majetkem státu převážně na pozemcích určených pro obranu státu v působnosti resortu ministerstva obrany. V současné době obhospodařují Vojenské lesy a statky ČR, s.p. území o velikosti 143 tis. ha, z nichž je cca 126 tis. ha lesních pozemků. Rozložení VVP na celém území České republiky ztížilo plnění úloh VLS, vysoká lesnatost území předurčila lesnictví jako hlavní předmět činnosti, podprůměrné podmínky zemědělství a samozřejmě důsledky vojenského provozu, to jsou skutečnosti, s nimiž se musely VLS ve všech obdobích vypořádat. Každý VVP a divize je z pohledu lesnického, zemědělského, krajinného, ekologického svébytný, zvláštní a v mnohém pozoruhodný celek. VVP byly založeny v územích různorodých a většinou osídlením málo dotčených. Území slouží jak dobře potřebám cvičících vojsk, ale současně jsou vysoce ceněné krajinářsky, ekologicky, přírodně. Mimo oblast lesní a zemědělské výroby se VLS věnují správě drobných vodních toků pro Ministerstvo obrany na území vojenských újezdů, dále ve vlastní režii provozujeme rybníkářství, myslivost a zajišťujeme služby pro AČR.

Hospodářské využívání vojenských výcvikových prostorů se datuje již od roku 1905, kdy bylo založeno první vojenské cvičiště. Po druhé světové válce vzniklo celkem 12 vojenských újezdů, ve kterých hospodařily Vojenské lesní podniky. Po rozdělení republiky po roce 1989 došlo ke vzniku VLS ČR, s.p. a současně k zániku některých vojenských újezdů a vojenských výcvikových prostorů. V současné době hospodaříme v pěti aktivních vojenských výcvikových prostorech a v jednom zrušeném VVP (Ralsko), kde probíhá mimo hlavních činností i pyrotechnická asanace daného území zaměstnanci VLS ČR, s.p. divize Mimoň. V oblasti lesnictví a zemědělství zaměstnáváme cca 1200 zaměstnanců, stejný počet zaměstnanců zajišťuje potřeby AČR prostřednictvím Divize ostražky a služeb.

Vzhledem k účelovosti organizace, politice zaměstnanosti uvnitř a v blízkém okolí VVP, jsme v dřívějších letech prováděli většinu činností vlastními zaměstnanci. V posledních letech jsme přistoupili k vyššímu podílu nakupované práce. V dnešní době je poměr nakupované práce stanoven divizím v minimálním množství 60%, ale jsou divize, kde je procentický podíl nakupované práce daleko vyšší. Do budoucna jsme nuceni si ponechat určitý podíl vlastních zaměstnanců vzhledem k účelovosti naší organizace.

Transformace lesního hospodářství u jednotlivých podniků státních lesů určila způsob obhospodařování státních lesů podnikem LČR. Vojenské lesy si vzhledem k účelovosti organizace zachovaly tradiční model hospodaření prostřednictvím lesních závodů (divizí), lesních správ (polesí) a jednotlivých lesnických úseků. Dříví vytěžené dodavatelskými firmami, popřípadě vlastními zaměstnanci (cca 850 tis. m³), obchodují VLS prostřednictvím vlastních obchodních oddělení na jednotlivých divizích nebo obchodním oddělením státního podniku. V obchodní strategii na roky 2012-2014, schválenou dozorčí radou podniku, je počítáno s ponecháním 26% podílem vyrobeného dříví pro regionální trhy. Desetiprocentní podíl dříví bude zachován pro veřejně obchodovatelné trhy, tzn. pro prodej dříví „na lokalitě P“ a současně počítáme s umístěním části dřevní hmoty na elektronickou aukci či komoditní burzu. Nadpoloviční množství bude jako doposud obchodováno přes obchodní oddělení státního podniku, ve většině případů prostřednictvím rámcových smluv uzavíraných na tříleté období.

V oblasti zajištění lesnických činností dodavatelskými firmami jsou prostřednictvím otevřených výběrových řízení soutěženy zakázky na dodavatele těžebních prací harvestorovými technologiemi a dopravy dřeva na období tří let pro jednotlivé divize.

Provádění ostatních lesnických prací je čtvrtletně zajišťováno prostřednictvím dynamického nákupního systému (DNS) dle požadavku jednotlivých lesních správ. Prostřednictvím DNS je umožněn přístup do jednotlivých soutěží na jednotlivé lesnické činnosti i drobným živnostníkům.

Vojenské lesy a statky ČR, s.p. při obhospodařování svěřeného území také důsledně dbají na dodržování ekologického pilíře. Ochrana přírody je zaměřena na udržení ekologické a biologické rovnováhy daného území. V námi spravovaných lesích hospodaříme podle stejných právních norem jako ostatní vlastníci lesů, jen podmínky pro obhospodařování jsou složitější, vzhledem k probíhajícímu výcviku vojsk. I přes intenzivní výcvik armád dochází k velmi malému poškození životního prostředí. Většina námi obhospodařovaných lesů slouží jako ochranná clona střelnic uvnitř vojenských výcvikových prostorů. Díky tomu, že byl na těchto územích vyloučen přístup veřejnosti po dlouhá desetiletí, zachovala se zde unikátní příroda s množstvím zvláště chráněných druhů rostlin a živočichů. Na pozemcích VLS ČR, s.p. se nachází velké množství zvláště chráněných území (podle zákona č. 114/1992 Sb.). Celkem bylo na pozemcích určených pro obranu státu vyhlášeno 42 zvláště chráněných území. Dále pečujeme o značné množství památných stromů, významných krajinných prvků, přechodně chráněných území a kulturních památek.

V souladu se směrnicí Evropských společenství číslo 92/43úEHS bylo do národního seznamu evropsky významných lokalit zařazeno 26 významných lokalit na pozemcích VLS ČR, s.p. a také zde bylo vyhlášeno 6 ptačích oblastí v souladu se směrnicí Evropského společenství číslo 79/409/EHS.

V posledních několika letech se naše organizace zaměřila ve větší míře na práci s veřejností. U jednotlivých divizí probíhají akce zaměřené jak na práci s dětmi předškolního a školního věku, tak i na propagaci lesnictví a dané oblasti pro širokou veřejnost. Souběžně se zpřístupněním některých okrajových částí vojenských újezdů budujeme nové cyklistické trasy, turistické chodníky, hipostezky a naučné stezky, informační centra a odpočinková místa. Značný úspěch má akce „Vojenské lesy školám“, kdy se mohou jednotlivé školy u některých divizí přímo objednávat na exkurze spojené s pochůzkou v lese za účasti našich lesních pedagogů. Lesnický den v Ralsku je jednou z největších akcí pořádaných v ČR v lesnickém oboru.

Vojenské lesy a statky ČR, s.p. jsou si vědomy, že pouze systematická práce s veřejností může napravit značně zkreslený pohled veřejnosti na práci lesníka, který je ještě mnohdy zkreslován některými médii a pseudoochránci přírody.

V současné době jsou VLS ČR, s.p. stabilní, konsolidovaná firma, která má své pevné místo na lesnickém trhu. Optimální velikost spravovaného majetku zaručuje další rozvoj firmy, která i do budoucna bude poskytovat značné množství pracovních příležitostí převážně obyvatelům méně rozvinutých oblastí. Vzhledem k dislokaci a specifické účelovosti daného území v rámci jednotlivých divizí, jsme si vědomi složité problematiky pracovního uplatnění obyvatel uvnitř a v blízkosti vojenských újezdů.

Velkou devizou našich pracovníků jsou dlouhodobé vazby na daný region, které se u některých divizí vytvářely předchozími generacemi lesníků. Mnohde tam, kde končí děd, pracuje otec a do zaměstnání nastupuje syn. Patriotismus k firmě považujeme jako velkou devizu naší organizace.

V poslední době se stává stále diskutovanější otázkou zrušení jednoho vojenského újezdu a zmenšování některých dalších újezdů. Pokud se tento záměr uskuteční, lze jen těžce odhadnout, jaký dopad bude mít tato reorganizace na ekonomiku a vlastní existenci státního podniku. Pokud budeme i nadále hospodařit v uvolněných lokalitách, budeme schopni reagovat jako doposud na výkyvy v trhu, které se pravidelně v několikaletých amplitudách opakují. V případě, že bychom o právo hospodaření na uvolněných územích přišli, byl by to zásadní zásah do hospodaření naší organizace. Tím, že by VLS přišly o značnou část pozemků, může nastat alternativa přechodu VLS do rozpočtu MO, na němž bychom byli plně závislí.

Vojenské lesy a statky ČR, s.p. v minulosti prokázaly a i v současnosti prokazují svou životaschopnost a účelnost. Využívají efektivně přírodní zdroje ve vojenských výcvikových prostorech, řádně dbají o stav lesů a žádoucí využití zemědělských pozemků, vždy pečují o ochranu přírody, tvorbu krajiny a to vše bez zvláštních požadavků na státní rozpočet, do něhož naopak svými hospodářskými výsledky přispívají. Mají předpoklady naplňovat nároky a statut státního podniku, kterým vlastně vždy byly a jako takové jsou v současnosti ustaveny.

Vojenské lesy a statky ČR, s.p. si podržely základní ideu – poslání, pro něž byly v roce 1928 založeny, a v zásadě též téměř neměnný organizační systém. Prošly plnohodnotně všemi společenskými a státními

formacemi, včetně rozdělení státu. Svědčí to o jejich trvalé účelnosti z hlediska obrany státu a schopnosti řádně pečovat o svěřená území po stránce lesnické, zemědělské a dalších s respektováním zájmů ekologických, přírodně ochranných, krajinotvorných a ekonomických, při přednostním vytváření předpokladů pro přípravu vojsk.

Při hospodaření se neustále snaží dodržovat všechny tři pilíře lesnického hospodaření – ekonomický, ekologický a sociální.

Kontakt

Ing. Jiří Janota
VLS ČR, s. p.
jiri.janota@vls.cz

OCHRANA PŘÍRODY VE SPOLUPRÁCI S LESY ČESKÉ REPUBLIKY, s. p. V ČESKÉM KRASU

Vladimír Švihla a Josef Mottl
Správa CHKO Český kras

Úvod

Spolupráce Chráněné krajinné oblasti (CHKO) Český kras s Lesy ČR s.p. (LČR) – Lesní Správou Nižbor, Lesním závodem Konopiště a Oblastní správou toků má dlouholetou tradici. Rámec spolupráce tvoří:

- Zákon o ochraně přírody č. 114/1992 Sb.
- Zákon o lesích č. 289/1995 Sb.
- Zákon o vodách č. 254/2001 Sb.
- navazující vyhlášky
- metodické pokyny a směrnice Agentury ochrany přírody a krajiny ČR (AOPK) a LČR

Lesy zauímají svou výměrou 4 927 ha 38% plochy CHKO. Ve vlastnictví státu je 63% lesů CHKO (59% s právem hospodaření LČR, 4% AOPK). Zbýlých 27% je v majetku 2 velkých soukromých vlastníků a mnoha drobných, včetně obcí. Z vlastnické struktury vyplývá nutnost spolupráce Správy CHKO s LČR jako subjektem hospodařícím na největší výměře lesů Českého krasu.

Vrch Doutnáč, území ponechané samovolnému vývoji.

Charakteristika oblasti

CHKO Český kras, o výměře 130 km², leží ve Středočeské pahorkatině. Zaujímá část okresu Beroun, Praha západ a Praha. Je to nejrozsáhlejší vápencové území v Čechách. Představuje významné území z hlediska světové geologie, zejména stratigrafie siluru a devonu. Je rovněž významné výskytem mnoha vzácných nebo ohrožených rostlinných i živočišných druhů. Nalézáme zde prvky submediterání a panonské květeny i zvířeny. Je nejbohatší oblastí v Čechách co se týče výskytu motýlů a měkkýšů. Důležitou roli sehrává i ochrana krajinného rázu.

Lesy vynikají druhovou pestrostí dřevin. 19,5% zaujímají vápencové bukové doubravy, 8,7% javorobukové doubravy, 8,6% vápencové habrové doubravy, 8,2% vysýchavé doubravy, 6,2% hlinité bukové doubravy, 5,8% dřínové doubravy. Ostatních 24 SLT s výměrou 42,3% nepřevyšuje jednotlivě výměru 5%. V 0 lesním vegetačním stupni (LVS) se nachází 1,1% lesní půdy, v 1. LVS 31,3%, v 2. LVS 58,5% a v 3. LVS 7,7% (1,4% nezařazeno). Nejvýznamnějšími lesními společenstvy jsou šípákové doubravy (*Lathyro versicoloris-Quercetum pubescentis*), habrové doubravy (*Melampyro nemorosi – Carpinetum*), mochnové doubravy (*Potentillo albae – Quercetum*) a vápnomilné bučiny (*Cephalanthero – Fagenion*).

Rozdělení lesa podle zón odstupňované ochrany CHKO je následující:

zóna OP	I.	II.	III.	Celkem
výměra ha	2757	2052	118	4927
výměra %	56,0	41,6	2,4	100

Lesy v I. zóně jsou přírodně nejhodnotnější a často jsou překryty některou z kategorií maloplošných zvláště chráněných území (MZCHÚ) nebo jsou v překryvu evropsky významnými lokalitami (EVL). V II. zóně se nacházejí lesy hospodářské s péčí cílenou k převedení do I. zóny. Do III. zóny jsou zařazeny lesy s nepůvodní dřevinnou skladbou, často s významným podílem geograficky nepůvodních dřevin.

Lesy Českého krasu a hospodaření v nich

Český kras, jako stará sídelní oblast, byl využíván člověkem již od neolitu. Člověk zde pozměnil prostorové rozložení i strukturu přírodních biotopů. Les byl značně potlačen a v současnosti roste na 38% území. Podle urbánních záznamů lesy byly již v 15. století obhospodařovány jako pařeziny se semennými výstavky do 10% zastoupení. Historické zprávy se zmiňují o špatném stavu lesů, který byl důsledkem značné spotřeby dřeva až do konce 19. století. Od počátku 20. století pomalu ustalo tradiční obhospodařování. Bylo započato s převodem pařezin na les vysoký a do porostů byl zaváděn modřín, borovice lesní, borovice černá a smrk. Na vysušných a těžko přístupných lokalitách byl vysazen akát. Vymizela téměř jedle. Dnes je v CHKO asi 40–50% výměry lesů tvořeno nepravými kmenovinami v různém stadiu převodu na les vysoký, nebo dosud ve tvaru lesa nízkého.

Velmi malá část Českého krasu je primárním bezlesím. Jedná se o extrémní stanoviště podmíněné edafickými podmínkami. Nejčastěji to jsou velmi mělké půdy vznikající v místech, kde jsou vrstvy matečné horniny uloženy rovnoběžně s povrchem (v Českém krasu se jedná převážně o prvohorní vápence). Dalším primárním bezlesím jsou skalní výchozy a jejich hrany. Toto primární bezlesí je v přírodním prostředí udržováno vlivem vysušnosti těchto stanovišť, která je největší v J a JZ expozicích. Projevuje se zde vliv vymrzání i přirozený tlak zvěře. Rozloha primárního bezlesí byla v minulosti zvětšena často díky pastvě, hrabání steliva a částečně i vlivem pařezinného obhospodařování lesa. Pro příklad uvádíme plošný podíl bezlesí v největší lesní rezervaci Českého krasu tj. v NPR Karlštejn. Z celkové rozloha 1558 ha zaujímají lesní pozemky 1419 ha a na nich vylišené bezlesí zaujímá 25 ha tj. 1,76% (mimo ostatní bezlesí – cesty, skládky). V tomto případě je uvedeno bezlesí z pohledu lesního zákona. Další bezlesí se samozřejmě vyskytuje i na dalších tj. nelesních pozemcích.

V důsledku upuštění od tradičního obhospodařování dochází k změnám biotopů. Xerothermní trávníky a skalní stepi, jež se vyskytují i na lesní půdě, začaly zarůstat náletem dřevin. Tento proces urychluje snížení odběru živin těžbou dřeva, ale i v minulosti prováděnou pastvou nebo hrabáním steliva. V současnosti se přidružují i depozice atmosférického dusíku. V posledních desetiletích se proto v území NPR Karlštejn snižuje plocha

nelesních společenstev, které postupně zarůstají keřovými a stromovými porosty, často s podílem nepůvodních nebo dokonce invazních druhů dřevin. Zmenšují se velikosti populací některých druhů bylin, některé druhy dokonce vymizely úplně. Obdobná situace je i u mnoha skupin bezobratlých. Dochází ke zmenšování populací druhů vázaných na otevřená nelesní stanoviště. Některé druhy již vymizely zcela.

Lesnické hospodaření sehrává významnou roli v ochraně přírody. V lesích Českého krasu je nutno diferencovat péči o lesní porosty s ohledem na předměty ochrany a stupně přirozenosti lesních porostů. Dle stupně přirozenosti lze lesy v CHKO rozdělit na:

- lesy přírodní – 0,4%
- lesy přírodě blízké – 8,7%
- lesy kulturní s přírodě blízkou skladbou – 66,4%
- lesy kulturní s přírodě vzdálenou skladbou – 22,4%
- lesy nepůvodní – 2,1%

Ze stupňů přirozenosti lesů CHKO se odvíjí způsob hospodaření v nich. Zejména v I. zóně ochrany CHKO převládá přírodě blízké hospodaření s významným podílem podrostní obnovy, s jednotlivým až skupinovým výběrem nepůvodních druhů dřevin.

S jemným lesnickým hospodařením kontrastuje návrat k tradičním způsobům hospodaření v hospodářském tvaru lesa středního případně nízkého. Výzkumný ústav lesního hospodářství a myslivosti, v.v.i. v r. 2008 vypracoval studii: „Předpoklady k zavedení pařezinného hospodaření na vybrané lokalitě v NPR Karlštejn jako základ pro revitalizaci chráněné bioty“. V NPR Karlštejn byly v rámci studie vytipovány 3 lokality pro její realizaci. 2 lokality se nacházejí na pozemcích spravovaných LČR a 1 na pozemcích ve správě AOPK. Na poslední jmenované byly již provedeny první těžební zásahy.

V II. zóně ochrany CHKO je u lesů s přirozenou skladbou aplikován obdobný management jako v I. zóně. U lesů s přírodě vzdálenou skladbou převažuje násečný způsob hospodaření, případně holoseče malé výměry.

V III. zóně ochrany CHKO je hlavním cílem přeměna nepůvodní druhové skladby lesních porostů, zejména přeměna porostů geograficky nepůvodních dřevin.

Na území CHKO obecně nejde jen o přírodě blízké lesnické hospodaření, ale i o ochranu ohrožených druhů a společenstev rostlin i živočichů.

Obsahy spolupráce

Spolupráce LČR a CHKO Český kras spočívá v oblasti:

- koncepční (tvorba plánů péče, LHO, studií a ost.)
- operativní (spolupráce při tvorbě ročních projektů činností včetně jejich provádění, spolupráce na speciálním managementu chráněných území)
- osvětová (semináře)

a. koncepční spolupráce

Tato spolupráce začíná při zpracování plánů péče o ZCHÚ a jejich připomínkování. Tyto připomínky jsou pak vypořádávány a často i zapracovány přímo do plánů péče. Následně, při tvorbách LHP, jsou plány péče na území ZCHÚ jedním z hlavních podkladů. V minulosti se například podařilo vhodným vymezením bezlesí a jeho zapracováním do LHP pro LHC Nižbor a LHC Dobřichovice umožnit následný management těchto ploch.

Spolupráce, kterou lze zařadit mezi koncepční a zároveň operativní, je i vymezení bezzásahového území. Po několikaletém jednání mezi LČR a Správou CHKO došlo ke shodě následně byl vybrán vrch Doutháč

(344–432 m.n.m) v NPR Karlštejn jako budoucí bezzásahové území. Dne 20.9.2004 byla podepsána dohoda mezi LČR s.p., Lesní správou Nižbor a Správou CHKO Český kras o ponechání lesů samovolnému vývoji na zmíněné lokalitě. Při výběru lokality bylo přihlédnuto k její reprezentativnosti, neboť vrch Doutnáč představuje průřez téměř všemi stanovišti, jež se vyskytují v NPR Karlštejn. Jsou tu zastoupeny téměř všechny zdejší lesní typy. Na severním svahu se vyskytují bučiny v 3. LVS, přecházející v doubravy a habrové doubravy v 2. LVS na temeni kopce. Dřínové doubravy se šípákem v 1. LVS na jižním svahu přecházejí ve větší enklávu stepních trávníků podmíněnou malou mocností půdy, kde místy vystupuje skalní podloží až na povrch. Na východních a západních svazích se vyskytují suťové javoro-habrové doubravy. Pouze na jediném místě (severovýchodní úpatí) zůstal na Doutnáči zcela nepůvodní, již částečně se rozpadající smrkový porost. Výměra bezzásahového území je 67,78 ha. V r. 2005-2006 proběhlo založení 87 trvalých inventarizačních ploch, na nichž bylo provedeno dendrometrické šetření. Na 40 plochách byl zaznamenán i stav fytoocenóz. Představy o přirozeném zastoupení dřevin v SLT nejen Českém krasu jsou ryze teoretické. V intenzivně obhospodařovaných starosídelních nížinách se přírodní lesy nezachovaly. Protože pro lesnictví má velkou důležitost znalost přirozených lesů a procesů v nich probíhajících, slouží lokalita Doutnáč jako významná studijní plocha.

b. operativní spolupráce

Jedním ze současných cílů ochrany přírody je udržení současné rozlohy bezlesí v maximální možné míře. Protože na významném podílu lesních pozemků v CHKO Český kras hospodaří Lesy ČR s.p., je nutná spolupráce mezi Správou CHKO Český kras a Lesy ČR s.p.

Významným posunem v lesnickém chápání péče o MZCHÚ bylo opětovné zavedení pastvy v lese. Díky spolupráci CHKO Český kras a Lesní správy Nižbor bylo vypracováno několik žádostí směřovaných orgánu SSL (konkrétně Krajskému úřadu Středočeského kraje), který vydal následná rozhodnutí a stanovil podle § 36 odst. 1 zákona č. 289/1995 Sb., (zákona o lesích) opatření ve prospěch účelového hospodaření v lesích zvláštního určení. V současné době jsou vydána rozhodnutí, která umožňují pastvu v lesích na území CHKO Český kras v působnosti LČR na celkem 48 ha. Fakticky se v současnosti pastva provádí na lesních pozemcích v působnosti LČR na ploše 12 ha. Na pozemcích jiných vlastníků je umožněna pastva na ploše 5 ha. Problém při povolování pastvy na lesních pozemcích způsobuje současná kategorizace lesa. Lesní zákon hovoří o možnosti přijetí odchylných opatření dle § 36 pouze v lesích ochranných a lesích zvláštního určení. Nelesní biotopy na lesních pozemcích s výskytem zvláště chráněných či ohrožených druhů rostlin i živočichů vázaných otevřená stanoviště jsou v rámci CHKO Český kras i mimo MZCHÚ. Pokud je takový pozemek kategorizován jako les hospodářský, je velmi obtížné, či přímo nemožné realizovat na něm nějaký druh speciálního managementu. Nutná je předchozí změna kategorie lesa. O tuto změnu žádá vlastník pozemku a zde je opět nutná spolupráce orgánu ochrany přírody a vlastníka. V současné době vede Správa CHKO jednání s LČR s.p. za účelem změny kategorizace na lokalitě Čerínka, s výskytem zvláště chráněného druhu orchideje – rudohlávku jehlancovitého.

Zcela aktuálně byla v říjnu 2011 podepsána další dohoda o úpravě způsobu hospodaření a péče o pozemky p. č. 117/4 a 137/3, k. ú. Bubovice ve správě LČR z důvodu ochrany přírody. Rovněž se jedná o pozemky vyžadující speciální management z důvodu druhové ochrany již zmiňovaného rudohlávku jehlancovitého a sledování sukcesních pochodů na rekultivovaných pozemcích.

LČR se tradičně podílí na vlastním provádění managementových zásahů v jednotlivých MZCHÚ, které zahrnují činnosti nad rámec běžného lesnického hospodaření. Jedná se o opatření na podporu zvláště chráněných druhů rostlin i živočichů v místech jejich výskytu. Z lesnických činností se jedná o vnášení vzácných nebo dnes chybějících dřevin do porostů, zejména podpora jeřábu břeku a jedle. Dále potlačování v území expanzivního jasanu a postupné odstraňování nepůvodních druhů dřevin z lesních porostů.

c. osvětová spolupráce

Dlouholetá spolupráce mezi CHKO a LČR, konkrétně Lesní správou Nižbor je spolupodílení se na organizaci odborných lesnických seminářů. Poslední s názvem: „Habr – dřevina roku 2009 (habrové pařeziny)“ proběhl 6.10.2009 a terénní exkurze do lesních porostů proběhly jak na pozemcích Lesní správy Nižbor, tak na pozemcích AOPK.

V rámci spolupráce na osvětové činnosti můžeme také zmínit umožnění vybudování geoparku v areálu Skanzenu Solvayovy lomy, který byl slavnostně otevřen dne 30. dubna 2011 a je vybudován na pozemcích ve správě LČR.

Závěr

Spolupráce mezi LČR a Správy CHKO Český kras je založena na partnerském vztahu. Všechny problémy koncepce a praxe aktivit v lesích Českého krasu jsou společně řešeny a uzavřeny oboustranně přijatelným řešením. LČR jako státní podnik reprezentují veřejné zájmy, tj. mimo dřevoprodukční i mimoprodukční funkce lesů – funkce ochranné, ekologické a sociální. Na tomto principu je založena spolupráce ochrany přírody s LČR, v Českém krasu vzájemně potvrzená téměř dvacetiletou úspěšnou spoluprací.

Kontakt

Doc. Ing. Vladimír Švihla DrSc. a Josef Mottl
Správa CHKO Český kras, 267 18 Karlštejn 85,
svihla.vladimir@centrum.cz, josef.mottl@nature.cz

POZNATKY Z PRAXE A POSLÁNÍ LESŮ V MAJETKU STÁTU

Miroslav Sloup
ÚHÚL, pobočka Plzeň

Historie vlastnictví lesů v západních Čechách:

V počátcích českého státu (10. století), byl les převážně v majetku panovníka. Od 12. století byla značná část věnována církvím (Plasy, Kladruba, Teplá, Chotěšov a další). Menší výměry získali feudálové (Drslavice, Hroznata, Čermínové, Švihovští a další). Ve 13. století se rozšiřuje majetek královských měst (Plzeň, Klatovy, Domažlice atd.). V průběhu dalších staletí až do vzniku československého státu proběhla celá řada změn ve vlastnictví. Z dvou významnějších to bylo období po Bílé hoře, kdy byl konfiskován majetek řady rodů (např. Pluh z Rabštejna, Šlikové) dočasně i některých měst (Klatovy, Domažlice atd.) a objevili se noví feudální páni (Mannsfeld, Trautmansdorf, Metternich, Lamingen, Kolowratové). Na sklonku 18. století to pak byly reformy Josefa II, kdy došlo k rušení řady klášterů (např. Plasy) ale i nárůstu církevního majetku (kapitula Sv. Víta – na Sp. Poříčí), upevňoval se feudální majetek (Thurn-Taxis, Meternich, Windischgratz) a Habsburkové měli svůj osobní majetek (Červené Poříčí). Před rokem 1918 byly na území západních Čech (dnes kraj Plzeňský a Karlovarský) dva komplexy státní lesní pozemkové držby. Byly to jáchymovské montánní (důlní) lesní panství a slavkovské montánní lesy.

Po vzniku ČSR byla část majetku postátněna nebo převedena na města a obce. Na stát přešel majetek Františka Josefa I (Červené Poříčí), Ferdinanda IV. Toskánského (Ostrov) a 5 zbytkových statků (cca 16000 ha). Po pozemkové reformě byla k 1.1.1935 celková rozloha státních lesů v západních Čechách následující:

1. Správa státních lesů Červené Poříčí	2 684 ha
2. SSL Dlouhá Ves	11 858 ha
3. SSL Horní Blatná	3 043 ha
4. SSL Jáchymov	2 548 ha
5. SSL Kraslice	4 143 ha
6. SSL Horšovský Týn	4 820 ha
7. SL a statků České nábož. matice Nejedek	5 406 ha
8. SL a statky Ostrov u K. Varů	3 399 ha
9. SSL Tachov	5 256 ha
10. SSL Železná Ruda	3 399 ha
11. Celkem:	40 356 ha

Z uvedeného je zřejmé, že výměra státních lesů byla za existence naší státnosti odvislá skoro výhradně od dané politické situace. Nelze předpokládat významnější vliv trhu ani naplňování konkrétních funkcí.

Zestátněním lesů po druhé světové válce dosáhla výměra státních lesů v Západočeském kraji 438 tisíc ha. Postupnými restitucemi je v současné době ve vlastnictví státu ve správě LČR cca 220 tisíc ha, další obhospodařují MO (Vojenské lesy a statky Velichov) a MŽP (část Šumavského národního parku).

Naplňování základních funkcí:

Lesy plní tři základní funkce (produkční, ekologickou a sociální). **K rovnoměrnému a trvalému naplnění** těchto tří **základních funkcí směřuje lesnické hospodaření** již v řádu staletí. Tyto funkce je potřeba řešit ve vzájemné rovnováze. To je směr dnešního trvale udržitelného hospodaření. Optimální vyváženosti funkcí lze jen těžko dosáhnout, jejich význam a úloha se v určitých dobách postupně mění a vyvíjí, schopnost na takovou situaci reagovat v lesním ekosystému je postupná a pozvolná (výrobní doba a optimální životnost jednotlivých prvků – stromů – je v desetiletích až staletích).

Produkční funkce – (přesněji dřevoprodukční, neboť ostatní produkty, s výjimkou myslivosti většinou neprocházejí trhem) má za úkol **trvalé a vyrovnané** zajištění dřevní hmoty (tedy ne co nejrychlejší vytěžení současných zásob). Náhled na plnění této funkce se postupně vyvíjel od dosažení maximální produkce k současné „**produkcí optimální**“, kterou je myšlena taková produkce, která umožňuje plnohodnotné plnění funkcí ostatních.

Funkce ekologická (dobrý stav lesa) zajišťuje zachování biologické rozmanitosti, zabývá se otázkami klimatických změn a vždy vychází z poznání té které doby. **Ekologické funkce** měly také svůj vývoj. V 17. a na počátku 18. století šlo spíše o udržení lesa jako takového, postupně se dbalo na stav lesa (ochrana lesa proti škůdcům) až po současný zákon o lesích, který již splňuje zcela vyváženě i funkce ekologické. Svůj vývoj v plnění ekologických funkcí má i ochrana přírody, která ze snahy o zafixování stávajícího stavu postupně přechází na respektování vývoje ekosystému, i když se stále snaží prosazovat úzký pohled přírodovědný, bez respektování ostatních stejně důležitých funkcí.

Funkce sociální udržuje a zlepšuje podmínky pro život člověka. V minulosti (16. až počátek 18. století) byla tato funkce rozhodující z hlediska závislosti života skupin lidské společnosti na lese (obživa – pastva dobytka a práce v lese, bydlení – dřevo), postupně se vyvíjela na životní prostředí vesnického obyvatelstva a v poslední době, s převahou lidské populace žijící ve městech hodnotí společnost sociální funkci daleko více jako rekreační a ozdravnou.

Strategické pokyny Společenství pro rozvoj venkova (Programové období 2007–2013): Pojem **lesní hospodářství s ohledem na víceúčelovost** se zabývá různými ekologickými, společenskými a ekonomickými funkcemi, které poskytují zboží a služby reagující na současné a budoucí potřeby. To mimo jiné znamená zajištění dostupnosti surovin pro průmysl, příjmy a pracovní příležitosti venkovskému obyvatelstvu a dalších funkcí, jako jsou energie, biologická rozmanitost, voda, zmírnění důsledků klimatických změn a další služby ekosystému. Záměrem Evropské politiky rozvoje venkova je zřídit jednotný a udržitelný akční rámec pro budoucnost venkovských oblastí.

Poslání státních lesů

Poslání státních lesů nejlépe vyjadřují dokumenty EU, kde se uvádí:

Multifunkční role lesů je rozhodně jedním z klíčových cílů, které je třeba v budoucnu sledovat. Všeobecně se však uznává, že tato víceúčelovost by se neměla hledat na úrovni lesního ekosystému, ale spíše na úrovni krajiny a dokonce na úrovni mikroregionů.

Lesy a hospodářství na nich založené ovlivňují ostatní druhy využití půdy a sociálně ekonomické aktivity. Proto by se o nich při plánování nemělo uvažovat izolovaně. Například biofyzické a ekologické otázky, jako je zachování biologické rozmanitosti či zlepšení kvality vody, by neměly být řešeny na úrovni lesů, ale na úrovni krajiny a povodí, kde se lesní ekosystémy vyskytují spolu s agrárními a vodními systémy.

Hlavním společenským záměrem je přispět ke kvalitě života prostřednictvím zachování a zlepšení sociálních a kulturních rozměrů lesů a lesnictví. To zahrnuje:

- Poskytování blahodárných, zdravotních, rekreačních a kulturních funkcí lesa městskému obyvatelstvu.
- Zajištění většího přínosu lesů, lesnictví a souvisejícího zboží a služeb venkovské ekonomice.
- Ochranné funkce pro zajištění infrastruktury (zahrnuje: ochrana obydlí, cest, polí atd. před lavinami, záplavami, hlukem apod.).

Shrneme-li to, pak multifunkční role na úrovni krajiny tvorby, rekreační funkce, potenciál zaměstnanosti i zajištění ochranné funkce pro infrastrukturu (obydlení, cesty atd.) může lépe a operativněji zajišťovat veřejné vlastnictví, které je k těmto úlohám určeno, než vlastnictví soukromé, jehož základním cílem je uspokojování soukromých potřeb vlastníka a plnění společenských funkcí je třeba uplatňovat zákonem a za úhradu.

Vývoj státních lesů v ČR před a po roce 1989.

Do doby transformace (1992) bylo lesnictví přímo napojeno na státní rozpočet a podniky státních lesů zajišťovaly jak správu tak provádění všech činností v lese. Prakticky neexistovaly jiné než státní lesy, lesník byl plnítelem státního plánu v rámci „plánovacích jednotek“. Ti starší z nás musí pamatovat, že výkonný lesník, který je základním článkem zajišťující úroveň hospodaření v lesích, byl zaměstnán zajištěním pohonných hmot, potřebného nářadí, jako pneumatik, dostatku řetězů, motyk a dalšího materiálu a v mnoha případech i sehnáním dostatečného počtu pracovníků. Neméně důležité bylo dopravit pracovníky do lesa a zase zpět, při těžbě měl plné ruce práce na skládce (příjem a výdej dřeva). A tak mu prakticky pro vlastní rozhodování o odbornou činnost zbývalo času minimum.

Po roce 1990 bylo politickou garniturou (vláda, parlament) rozhodnuto, že lesy jako státní majetek nebudou privatizovány, ale dojde k privatizaci činností. Zde byly dvě možnosti, buď malá privatizace (prostřednictvím okresní privatizační komise), nebo velká privatizace (prostřednictvím kuponové privatizace). Zvítězila tzv. „velká privatizace“, která společně s restitucemi a změnou řízení státních lesů je známa pod názvem „transformace lesního hospodářství“. Tehdejší parlament uložil zpracovat takový projekt, v němž by bylo zajištěno, že odborné práce budou připravovány pracovníky LČR (přímo bylo stanoveno, že má být jeden provozní pracovník – revírník – maximálně na 1 600 ha) a práce, spolu s prodejem dřeva mají zajišťovat podnikatelské subjekty, které vzniknou ze zbývajících pracovníků stávajících lesních závodů.

Projekt byl zpracován a po bouřlivém projednání v parlamentě byl schválen s tím, že nově vznikající státní podnik LČR bude správcem státních lesů, převážnou část podnikatelských činností (s výjimkou specializovaných lesních závodů), bude zadávat nově vznikajícím soukromým subjektům. Přitom si udrží tak velký počet zaměstnanců, který umožní zadávání prací i jejich kontrolu na vysoké odborné úrovni. Zároveň zajistit vzorové hospodaření ve státních lesích. Neznám, že by od této doby se oficiálně vláda ani parlament projednáním nové koncepce zabývaly.

Tak například podnik Západočeské státní lesy měly majetek 5,4 miliardy Kč (bez hodnoty půdy a lesních porostů), privatizací byl převeden na podnikatelské subjekty (AS) majetek v hodnotě 2,6 miliardy Kč, bezúplatným převodem na obce 0,2 miliardy (část bytového fondu) a transformací zbývajících 2,6 miliardy převedeno na LČR, včetně 260 zaměstnanců.

Výkonný lesník (revírník, lesní správce) začal rozhodovat s daleko vyšší odborností (byl oprostěn od rutinní práce se zabezpečením materiálu, zaváděním pracovníků a jejich kontrolou, zajišťováním požadované agendy, adjustací a správou vytěženého dřeva, včetně administrativy jeho odbytu), což se brzy objevilo na postupném zlepšování stavu lesa. LČR byly a až dosud jsou schopny financovat lesnické činnosti z vlastních zdrojů, tj. bez nějaké zvláštní formy podpory ze státního rozpočtu.

Zákon o státním podniku, (§ 3 odst. 2) stanoví, že podniky založené podle tohoto zákona jsou zakládány k **uspokojování významných celospolečenských, strategických nebo veřejně prospěšných zájmů.**

Z hlediska ustanovení obchodního zákoníku je zřejmé, že hospodaření v lesích ve státním vlastnictví není zcela **totožné** s podnikáním ve smyslu definice § 2 obchodního zákoníku, který za podnikání považuje soustavnou činnost prováděnou samostatně podnikatelem vlastním jménem a na vlastní odpovědnost **za účelem dosažení zisku.**

Hlavním posláním LČR je spravovat svěřený lesní fond tak, aby si zachovával neztenčenou schopnost plnit produkční a mimoprodukční funkce lesa a to z vlastních zdrojů, bez dotací nebo jiných forem přímé a nepřímé podpory.

Současné velikost lesa ve státním majetku je oproti průměru v okolních „západních“ zemí nadprůměrná a je dána vývojem v našem státě. Z hlediska polyfunkčnosti lesa lze tento majetek považovat za „veřejný statek“, který je vhodnější spravovat z hlediska naplňování všech potřeb společnosti, což je efektivnější u státního majetku. U soukromého majetku naopak je nutné kalkulovat s „nákupem“ služeb pro potřeby společnosti. To je zřejmé již nyní, kdy dotace jsou skoro výhradně směřovány do lesů soukromých a komunálních. Toto platí v případě, že všechny rozhodující funkce lesa jsou plněny rovnovážně a v souladu s potřebami společnosti.

Současná situace u LČR

Tím základním, co v současné době u LČR chybí, je nová leso-politická koncepce státních lesů s jasným zadáním do hospodářské politiky LČR. Dochází k zúžení prioritních činností LČR pouze na určité faktory (např. maximální zisk, poskytování rekreačních a kulturních funkcí lesa městskému obyvatelstvu atd.).

Jiné funkce jsou zcela nebo částečně omezovány. Například **snahou o dosažení co nejnižší doby obmýti i doby obnovy při obnově LHP je sice dodržen zákon, ale přednost má dosažení krátkodobého maximálního zisku před trvalostí produkce a výraznější přechod na trvale přírodě bližší lesnické hospodaření. Tentýž problém je při snaze využít maximálně přípustnou výši těžeb danou LHP.** Ta z mnoha důvodů (zejména snaze o výraznější zlepšení stavu lesa) na rozdíl od státního podniku LČR není naplňována u řady ostatních vlastníků (obecní i soukromé lesy). **Obdobně u LČR není naplňován sociální pilíř, konkrétně požadavek EU na zajištění většího přínosu lesů, lesnictví a souvisejícího zboží a služeb venkovské ekonomice (zahrnuje mj.: potenciál zaměstnanosti). Část výnosů není vrácena zpět do lesního provozu, i když by to naléhavě potřebovala (přebudování základní cestní infrastruktury na současné požadavky dopravy). Likvidována je sociální funkce směřující k zlepšení pracovního i životního prostředí venkovního personálu a jejich rodin (celoživotní vzdělávání přes dříve významnou spolkovou činnost, bydlení, stravování, využití volného času atd.), která byla přirozenou součástí práce lesních podniků.**

Za až fatální chybu považuji současný způsob zadávání veřejných zakázek, kdy se slučují dvě naprosto neslučitelné činnosti (provádění prací a obchod se dřevem). V konečné fázi je hodnocen výhradně výsledný ekonomický efekt. Nevidím důvod pro prodej dřeva formou veřejné zakázky (pokud vím tak tato činnost nespadá pod tuto povinnost), která umožňuje různé machinace s cenou jednotlivých sortimentů a předpokládaným rozdílem mezi jejich plánovanou a skutečnou výší. Lesní hospodářství je nuceno pracovat ve velmi rozdílných podmínkách (klimatických, terénních) s různorodým materiálem (od semene po vytěžené dřevo), s širokou technologií (motyka až harvester), při vnímání i dalších funkcí lesa. To si časem vynutilo i potřebu pružných reakcí na vzniklé situace. Lesní hospodářství například umí kalkulovat s kalamitou, ale musí mít možnost pružné reakce na vzniklé situace. K tomu potřebuje vycházet z dlouhodobých plánů jen rámcově a vzniklé situace (které v lesnictví mnohdy ani nelze nazvat mimořádnými) řešit okamžitě. To je při dodržování zákona o veřejných zakázkách poměrně ztížené. Současný stav nahrává těm největším podnikatelským subjektům, které jsou schopny překonávat dílčí propady v cenách dřeva a naprosto likviduje drobné podnikatele a živnostníky, zejména ve venkovských regionech.

To samozřejmě není chybou pouze současného vedení skoro výhradně manažerského typu, jenž je specializován na krátkodobé dosažení maximálního zisku. Zde jde jednoznačně o zadání vlastníka prostřednictvím vlády a parlamentu. Pokud této politické garnituře současný stav vyhovuje, pak **není žádný důvod pro zachování většího podílu státních lesů** (včetně lesů v kompetenci MŽP).

Závěr

Udržení vyššího podílu státních lesů považuji za rozumné pouze v případě že budou plněny i následující faktory:

- stanovení jasné hranice mezi výkonem činností v lese (pěstební, těžební, atd.) a obchodem se dřívím,

- rozšíření možnosti zakázek (podnikání) pro veškeré podnikatelské subjekty a živnostníky i v okrajových oblastech státu s vyšší mírou nezaměstnanosti, dlouhodobější smlouvy, u kterých se předpokládá možnost jejich upřesňování v průběhu roku (zvýšení sankcí i možností předčasného ukončení při nedodržení podmínek),
- promítnutí regionálních hledisek do činnosti LČR a tím vytvoření prostoru pro regionální rozvoj a rozvoj venkova.

Kontakt

Ing. Miroslav Sloup
ÚHÚL, pobočka Plzeň
sloup.miroslav@uhul.cz

STÁTNÍ LESY JAKO NÁSTROJ LESNICKÉ POLITIKY

Jiří Oliva

FLD ČZU v Praze, katedra lesní těžby

Vážené dámy, vážení pánové, kolegyně a kolegové.

Předně chci poděkovat za pozvání na toto setkání, které se zabývá tématem státního vlastnictví lesů. Nad tímto tématem se lesnická veřejnost neschází v posledních letech poprvé a bohužel musíme konstatovat, že odborné závěry, které na těchto akcích zaznívají, ať už pochází z řad vlastníků a správců lesních majetků nebo z podnikatelské sféry, ovlivňují současná lesopolitická rozhodnutí buď kosmeticky nebo vůbec.

Musíme si klást otázku, proč tomu tak je, protože odpověď na ni může již předem vymezit úlohu, jakou mohou státní lesy v lesnické politice sehrát, možná ještě výstižněji řečeno, jak kvalitním nástrojem lesnické politiky mohou být.

Pro naši obecnou informaci si připomeňme trochu teorie z lesnické politiky. Lesnická politika je vědou, která se zabývá regulací a řešením konfliktů v oblasti lesů a jejím hlavním úkolem je zajistit podmínky, za kterých může lesní hospodářství plnit hospodářské a společenské, sociální a environmentální úlohy. K tomu používá tzv. „Nástroje lesnické politiky“, které by měly vycházet z pevných zásad lesnické politiky. Tyto zásady by měly být nepřekročitelným limitem jak pro profesní lesníky, tak pro politiky a často jsou zakotveny i v legislativě. Nejdůležitější z nich jsou:

1. zásada vyváženosti produkce dříví a neprodukčních funkcí
2. zásada trvalosti
3. zásada dlouhodobosti
4. zásada přednosti lesnické odbornosti

První tři zásady jsou u nás skutečně zajištěny zákonem, zejména v oblasti hospodářského plánování. Čtvrtá zásada je zakotvena v zákoně jen částečně, zejména v ustanoveních o odborném lesním hospodáří. Stejně důležitá je však odbornost na určitých funkčních místech, zejména u velkých státních majetků, u které se předpokládá, že bude zajištěna politickou exekutivní pravomocí. Jak tento úkol politická sféra plní ponechám na hodnocení každého z vás.

Nástroje lesnické politiky, kterými se mají uvedené zásady naplnit, dělíme do tří hlavních skupin, a sice skupiny nástrojů, informačních, ekonomických a regulačních. Zejména v nástrojích informačních a ekonomických mají lesy v majetku státu velmi důležitý vliv, který může být velmi pozitivní a také silně negativní. Proto se na tyto nástroje podíváme podrobněji.

1. Informační nástroje

Do těchto nástrojů zahrnujeme především školy, celoživotní vzdělávání, práci s veřejností, vytvoření vzorů chování i symbolická ocenění.

Protože z historických důvodů jsou státní lesy v ČR majetkem výrazně největším, v informačních nástrojích je jednoznačná jejich role jako vzoru, možná bude výstižnější použít slovo příkladu, pro ostatní vlastníky lesů. Příklad může být samozřejmě kladný i záporný, avšak jeho informační hodnota je stejná, protože příklad může sloužit jako vzor hodný následování, nebo odstrašující příklad.

Důležitým aspektem je možnost podpory informačních nástrojů právníky osobami, spravujícími státní lesní majetek. Podpora osvěty, vzdělávacích programů jak školního tak celoživotního vzdělávání i výzkum-

ných programů je bezpochyby velmi kladným vlivem v oblasti informačních nástrojů. Bohužel až příliš často je tato možnost využívána k podpoře aktivit, možná politicky a lobysticky atraktivnějších, ale s lesním hospodářstvím naprosto nesouvisejících.

2. Ekonomické nástroje

V ekonomických lesopolitických nástrojích hraje státní lesní majetek pravděpodobně nejnámennější úlohu. Podíváme-li se na způsoby, kterými stát ovlivňuje vlastníky lesů, literatura nám uvádí čtyři základní:

1. Stát jako zákonodárce
2. Státní správa lesů
3. Ekonomické nástroje státu (dotace, subvence, daně)
4. Konkurenční postavení lesů v majetku státu

Právě poslední forma vlivu na ostatní vlastníky lesů má v případě státního vlastnictví lesů v ČR zásadní význam a to právě díky jeho mimořádně velkému rozsahu ve srovnání s ostatními zeměmi. Právní osoby spravující státní lesní majetek, zejména Lesy ČR mají dominantní postavení na trhu a jeho využíváním (nebo také zneužíváním) mohou ovlivnit ostatní vlastníky lesů a nakonec i lesnickou politiku ČR víc, než jakýkoliv jiný zásah, např. ze strany státu. Dominantní vlastník může podstatně ovlivnit např.:

- cenu dřeva na trhu
- cenu dodávek prací ve všech činnostech, souvisejících s lesním hospodářstvím
- technologie, používané v LH a jejich cenu
- velikostní strukturu a sociální strukturu dodavatelských firem
- měřítko kvality prací v pěstební činnosti a tím i kvalitu a stabilitu budoucích porostů

Cenu dřeva na trhu ovlivní velký státní vlastník (dominant) tím, že na trh umísťuje tzv. cenotvorné množství. Je to množství, bez kterého nemůže trh, nastavený na určité dlouhodobé objemy, existovat. Platí nepsané pravidlo, že v ČR to je cca 1 mil m³. Náš dominantní vlastník – Lesy ČR dává na trh cca 8 mil m³ a jeho cenová politika nastaví cenu nejenom pro Lesy ČR, ale i pro ostatní vlastníky. V případě recese na trhu může propad cen svojí politikou výrazně snížit a přispět k cenové stabilitě. To vše je pro ostatní vlastníky přínosem za předpokladu, že ceny odpovídají reálným poměrům na evropském trhu. Může totiž nastat situace, že pokud díky cenové politice dominantanta se cena dřeva stane nejvyšší v Evropě (a to je bohužel dnešní případ ČR) velcí zpracovatelé začnou pod vlivem vysokých nákladů na pořízení suroviny zvažovat utlumení aktivit a jejich přesun do oblasti levnějších zdrojů. Vysoká cena pak může mít paradoxně pro všechny vlastníky fatální následky. Věřme, že tyto důsledky nebude mít dnešní situace, kdy ceny surového dříví v ČR jsou nejvyšší v Evropě a velcí nadnárodní zpracovatelé o utlumení aktivit začínají mluvit.

Cena dodávek prací i cena materiálů používaných v LH se chová velmi podobně, jako cena dřeva. Pokud jsou tyto ceny vysoutěženy a dále jsou ovlivněny například množstevními rabaty, budou tyto ceny příznivější i pro ostatní menší vlastníky lesů.

Dominant může zásadně ovlivnit vývoj technologií, používaných v LH a jejich cenu. Technický život každé technologie a její cena, zejména pokud se jedná o technologii novou je ovlivněn rozsahem jejího použití. Pokud dominant omezí nebo dokonce vyloučí určitou technologii z realizace smluvních zakázek, může tím prakticky omezit nebo i zastavit její použití i vývoj, protože menší vlastníci si náročnější technologii sám pořídit nemůže, nepořídí si ji ani dodavatel služeb, pokud pro ni nebude mít zajištěno dostatečné využití, které je na dominantním vlastníkovi často přímo závislé. Tento moment je důležitý zejména v případě šetrných technologií v těžbě, dopravě a ochraně lesa a v nedávné minulosti se týkal například i využití harvesterů, kdy při počátečních, velmi rezervovaných, až odmítavých přístupech byla cena této technologie velmi vysoká a po jejím masivním rozšíření klesla prakticky na 30%.

Státní lesy jako dominant jsou i určujícím faktorem pro velikostní i sociální strukturu dodavatelských firem. Zásadně ji ovlivní například velikost smluvních jednotek, požadavky na výši bankovních záruk a dalšími smluvními podmínkami, které mohou být splnitelné jen pro velké firmy a omezit nebo zcela vyloučit firmy

regionálního významu. To přímo souvisí i se sociální strukturou těchto firem, zaměstnaností v regionu a nakonec i v přístupu zaměstnanců firem ke kvalitě prováděných prací. Je nepochybné, že při periodicitě lesních prací, pěstebních zásahů apod. vzniká u lokálních pracovníků pozitivnější vztah k místu i kvalitě provedených prací, než u pracovníků (často jiné státní příslušnosti), pohybujících se po celé republice, kteří se na místo provádění práce již nikdy nevrátí.

S ekonomickými hodnotami a v důsledku i s kvalitou lesních prací souvisí i další významný lesopolitický nástroj a sice vliv státního lesního majetku na požadavky, které kladou ostatní, menší vlastníci na správu svých lesních majetků, především na jejich výnos.

Jednotkový výnos (např. hospodářský výsledek z jednoho hektaru) musí být nutně veličinou rozdílnou, už jenom k rozdílné produkční schopnosti stanovišť, nicméně veličinou s velkou oblibou srovnávanou. Tato komparace může být pak zdrojem neúměrných požadavků, které vlastníci lesa kladou na management firmy, spravující jejich vlastní majetek. Může to být zejména případ majetků obecních, kdy zastupitelé, kteří samozřejmě nejsou, až na výjimky, lidé s lesnickým vzděláním, mohou vyvinout takový tlak na výnosy, který může nutit odborný personál ke krokům na hranici péče dobrého lesního hospodáře. Bohužel, informovanost o struktuře hospodářského výsledku je prakticky nulová a často se srovnává nesrovnatelné. Hospodářský výsledek velkého správce státního lesního majetku zahrnuje téměř vždy položky, které jsou pro menší vlastníky prakticky nedosažitelné. Jedná se například o:

- výnosy z nájmu a prodeje nemovitostí
- výnosy z finančních depozit a operací
- výnosy z dalších činností (ložiska surovin, deponia, pronájem honiteb aj)

Mimo uvedené výnosy může být hospodářský výsledek ovlivněn i administrativně, např. využíváním rezerv. Bohužel, kladný vliv na hospodářský výsledek, nikoliv však na stav lesa, může mít také omezení nákladů na pěstební činnost, omezení údržeb a oprav infrastruktury, nedodržování bilanci výchovných zásahů a to se všemi neblahými důsledky tvorby vnitřního dluhu do budoucna.

Závěrem můžeme konstatovat, že všechny popsané vlivy správce státního lesního majetku na majetky ostatní staví státní lesní majetek skutečně do role jednoho z důležitých nástrojů státní lesnické politiky, bohužel však nástrojem, pro jehož použití nejsou stanoveny příslušné podmínky. Jeho použití, což je de facto činnost právnických osob spravujících státní lesní majetek, by se měla řídit právě zásadami státní lesnické politiky, nikoliv momentálním rozhodnutím kteréhokoliv managementu. Bohužel, poslední Zásady státní lesnické politiky známe z roku 1994, pokusy o jejich náhradu Národním lesnickým programem mají nulový praktický význam. Na úrovni vládní exekutivy došlo sice k přijetí koncepčního materiálu tzv. Dřevěnné knihy, který řeší jen úzkou část obchodní činnosti týkající se zejména těžby a prodeje dříví. Na řešení důležitých produkčních, biologických, environmentálních i sociálních aspektů LH stále mnoho let marně čekáme.

Zdá se, že stát si v oblasti LH příliš neuvědomuje odpovědnost za to, jakým způsobem tento nástroj lesnické politiky používá, resp. jak s tímto nástrojem nechává pracovat jiné aktéry. Je to však jen logickým důsledkem skutečnosti, že stát svoji vlastní politiku nedokázal dosud formulovat. Můžeme mu nabídnout na závěr alespoň základní pohled na základní myšlenku, kterou formuloval Weingartel ve své publikaci „Lesnická ekonomika a politika“ z období První republiky: *„Každá společenská aktivita, a tou je i lesní hospodářství, musí brát ohled na sociálně ekonomická hlediska. Prakticky ovšem není možné takové lesní hospodářství, které by mělo na zřeteli jedině a výlučně zájem o všeobecný prospěch a blaho lidu a státu, nebo ryze přírodní základnu lesa. Naopak, na této přírodní základně tvořící lesní hospodářství, není myslitelné jako systém výlučně ekonomický, řízený jen zájmem o výnos a rentabilitu.“*

Jiří Oliva

Kontakt

Jiří Oliva

FLD ČZU v Praze, katedra lesní těžby

Oliva@fld.czu.cz

POLYFUNKČNOST LH, STŘETY ZÁJMŮ A ÚLOHA STÁTNÍCH LESŮ

Luděk Šišák
FLD ČZU v Praze

Funkce lesa a lesního hospodářství, a střety zájmů

Pokud jde o funkce lesa, pak podle zákona o lesích č. 289/1995 Sb. jsou funkce lesa chápány jako přínosy podmíněné existencí lesa. Jsou členěny na funkce **produkční** a **mimoprodukční**. Podle převažujících funkcí jsou lesy členěny na kategorie lesů ochranných (v nichž půdoochranná funkce jednoznačně převažuje), kategorie lesů zvláštního určení a na lesy hospodářské. Mezi mimoprodukční funkce lesa patří funkce: vodohospodářská, půdoochranná, rekreační, léčebně-lázeňská, klimatická, hydrická, krajino-estetická, zdravotně-hygienická a kulturní. Nicméně existuje mnoho hledisek diferenciací funkcí lesa.

Samotné funkce lesa a jejich struktura jsou ve světě i v ČR chápány a definovány různě. Je to jev objektivní, vyjadřující složitost problematiky, protože že les je sám o sobě složitým objektem, jehož působení je v rámci společnosti mnohostranné, ale rovněž proto, že les a soustava jeho užitečných hodnot se stále vyvíjejí v souvislosti se změnami společenských potřeb, společenské poptávky. Společenské potřeby a míra jejich uspokojování jsou podmínkou existence společenských funkcí lesa. Společenské funkce lesa je možno diferencovat z hlediska jejich vztahu k trhu a současné stávající situace v ČR, která se však může měnit, na:

- Tržní (produkční, výrobní, internality)
 - dřevoprodukční
 - chov zvířete, myslivost
 - ostatní
- Netržní environmentální funkce lesa (mimoprodukční, nevýrobní, externality)
 - se zprostředkovaným dopadem na trh
 1. nedřevoprodukční (lesní plodiny)
 2. půdoochranné (eroze půdy, depozice erodované půdy)
 3. hydrické (maximální a minimální průtoky, kvalita vody ve vodních zdrojích)
 4. vzduchoochranné (vliv na kvalitu vzduchu, klima, vázání CO₂, NO_x)
 5. obranné
- bez tržního dopadu
 - zdravotně-hygienické (rekreační a zdravotní)
 - kulturně-naučné (přírodoochranné, výchovné, vědecké, institucionální)

Polyfunkční lesní hospodářství (LH) je chápáno jako sektor i jako činnost, zabezpečující dané funkce. Při využívání funkcí lesa obyvateli dochází ke střetu zájmů, přitom vlastník či správce lesa je do řešení střetu zájmů vtažen v každém případě, ať chce či nechce, a je tak nucen se aktivně účastnit řešení. Mezi uživateli funkcí lesa dochází v rámci společnosti ke střetům zájmů na plnění funkcí lesa a lesního hospodářství. Lze hovořit zejména o střetu zájmů mezi následujícími funkcemi.

Dřevoprodukční funkce – (poskytující vysoce ekologickou, environmentálně příznivou a trvale udržitelně obnovitelnou surovinu, s velkým ekonomickým a sociálním významem zejména pro venkovské obce), uvnitř této funkce dochází ke střetu zájmů mj. mezi správci lesního majetku, podniky poskytujícími služby v LH, zpracovateli dřeva domácími, i nadnárodními, mezi zpracovateli – např. dřevařskými, celulózo-papírenskými a energetickými, mezi malými a velkými firmami, a v neposlední řadě i mezi regiony.

Zdravotně-hygienické funkce – rekreace a relaxace (pobytová či stálá, individuální i skupinová), uvnitř této funkce dochází ke střetům zájmů mezi různými typy uživatelů – rekreanty, turisty, sportovci, mezi trasami pro pěší, cyklisty, jezdce na koních, dnes nově i bezbariérovými trasami, a příp. jinými zájmy.

Kulturně-naučné funkce – ochrana přírody (přírodoochranná funkce), která je základem bloku uvedených funkcí, vycházející z toho, že les je relativně nejméně změněnou částí krajiny a úročištěm mnoha druhů rostlin a živočichů, výuka a výchova (školní i mimoškolní, zájmová činnost, poznávací a kulturní), věda a výzkum (les je předmětem nejen věd o přírodě ale rovněž věd společenských včetně historických a archeologických).

Nedřevoprodukční funkce – vedlejší produkce a sběr lesních plodin (zejména hub, bobulovin a léčivých rostlin) získávaných návštěvníky lesa bezplatně.

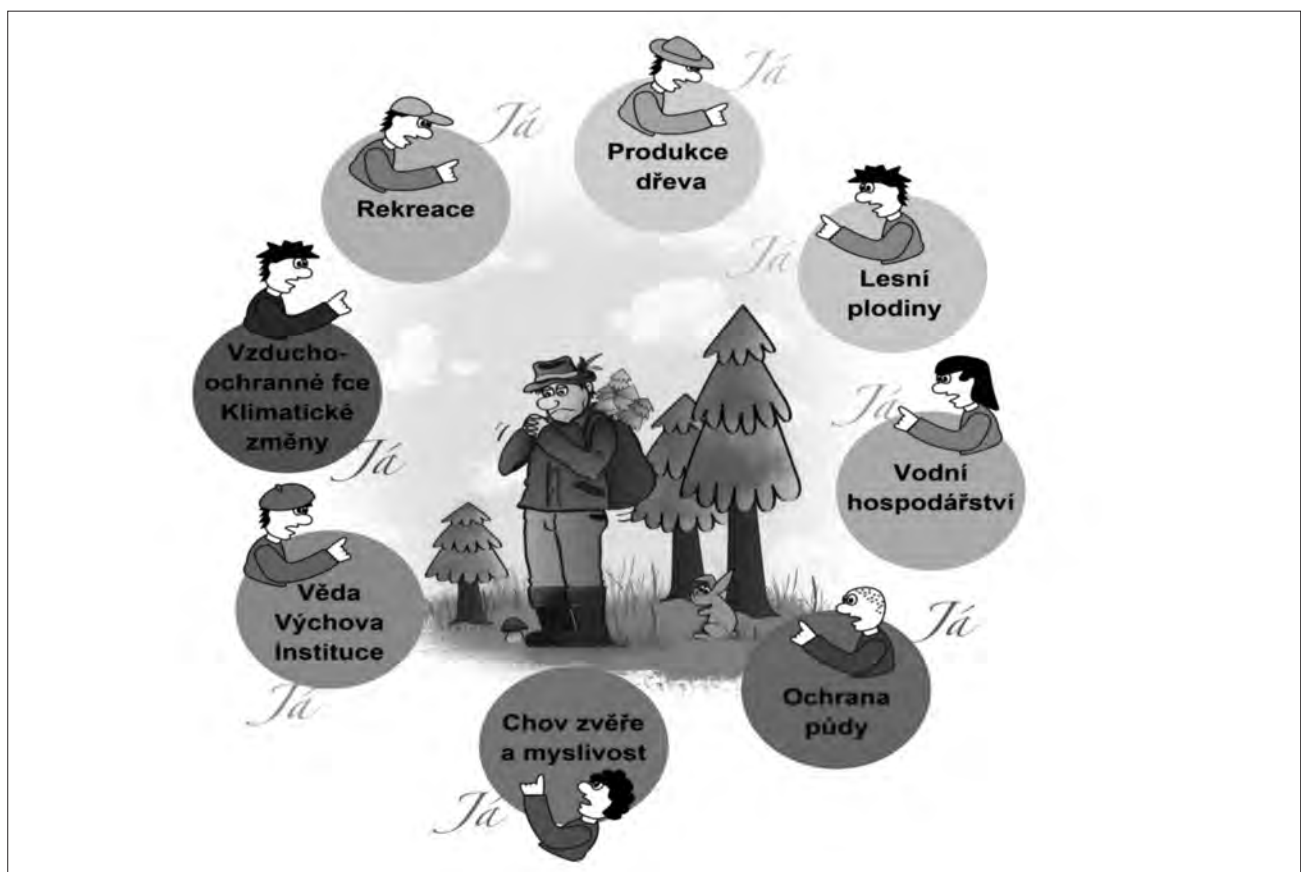
Funkce chovu zvířete a myslivosti – funkce náležející částečně k produkčním funkcím, částečně k rekreačním a částečně ke kulturně naučným funkcím.

Vodohospodářské (hydrické) funkce – zásadní dopad zejména na kvalitu vody, a srážkoodtokové poměry v krajině, tj. na maximální a minimální průtoky ve vodotečích, výrazný vliv zejména v perimetrech vodárenských nádrží, zdrojů pitné vody, chráněných oblastech přirozené akumulace vod (CHOPAV).

Půdoochranné funkce – ztráta půdy na stanovišti, introskeletová eroze, zanášení vodních nádrží a toků

Vzduchoochranné funkce – vliv lesa na klima, vázání uhlíku (podmínkou je zejména využití produkce pro společnost, včetně bioenergií).

Obranné funkce – specifické funkce pro obranu státu, zejména ve vymezených územích.

Obr. 1: Zájmové požadavky společnosti.

Obr. 2: Sřet zájmů na lesní cestě.

(Zdroj: Pejcha, J. – Šišák, L.: Analýza příčin minimální návštěvnosti lesa ve vybraných lokalitách v České republice. Zprávy lesnického výzkumu, 55, Speciál, 2010, s. 68–76).

Při osmi definovaných základních funkcích lesa, nebereme-li v úvahu vnitroskupinové střety zájmů (tj. střety zájmů uvnitř jednotlivých skupin), dojdeme k maximálnímu počtu $n \times (n-1)$ střetů zájmů, tj. 28 zásadních střetů zájmů, při 9 základních funkcích lesa včetně funkce obranné pak již 72 zásadních střetů zájmů, mezi nimiž ještě existují významové rozdíly. Avšak uvnitř mnoha funkcí existují ještě vnitřní střety zájmů (jak je zdůrazněno výše např. u funkce dřevoprodukční a funkcí zdravotně hygienických). Sřety zájmů nejsou tedy vyřešeny ani uvnitř jednotlivých zájmových skupin. Polyfunkční les a LH se tedy z minulosti do dneška posunuly zásadně významově od v podstatě problematiky převážně přírodně-technické k problematice výrazně společenské – sociálně-ekonomické, což si mnohdy neuvědomujeme, nebo si tuto skutečnost odmítáme uvědomit.

Sřety zájmů neprobíhají jenom mezi vlastními zájmovými skupinami a uvnitř nich, to by bylo pro vlastníka a správce lesů velmi jednoduché – nechť si to vyřídí zájmové skupiny mezi sebou podle postoje „já se do toho plést nemusím a raději nebudu“. Ale probíhají přes vlastníka či v případě státního lesního majetku přes podniky spravující státní lesní majetek. Svým způsobem jsou vlastníci a správci lesů a lesníci oběťmi těchto zájmů. Každá zájmová skupina si nárokuje, některé až militantně prosazují, maximální upokojení svého zájmu bez ohledu na zájmy ostatních skupin, a vyžadují si jejich maximální plnění právě u konkrétního vlastníka či správce lesa v dané lokalitě (viz obr. 1 a 2).

Uspokojování těchto zájmů není jednoduché a pro vlastníky a správce lesa může být nejen z hlediska finančního, ale rovněž právního velmi nebezpečné, protože řada právních problémů není v dané souvislosti v ČR řešena a navíc je mnozí vlastníci a správci lesů v praxi podceňují.

Při užívání funkcí lesa dochází velmi často ke škodám na lesích, přesněji řečeno na lesním majetku, které v drtivé většině případů nejsou poškozeným majitelům a správcům lesa hrazeny, zejména z toho důvodu, že není možno dohledat pachatele. Na konkrétních studiích lze prokázat masivní objem vícenákladů, kterými Lesy České republiky, s.p. (LČR) zajišťují zájmy společnosti na mimoprodukčních funkcích lesa, a nesou škody a újmy z toho plynoucí.

Veřejný zájem

Obsah a formy zajištění veřejného zájmu na lesích jsou diskutovány dlouhou dobu a často, a to jak v regionálním, tak světovém měřítku. Ve světě roste znepokojení z toho, že vlastníci lesa nebudou schopni sami nést tíhu nákladů a tržních ztrát, spojených s trvalým zajišťováním a poskytováním mnohých funkcí – služeb lesa, vyžadovaných společnostmi. Je nutno hledat cesty pro řešení uvedených problémů. Toto je považováno za jednu z velkých výzev pro lesnickou politiku, ale nejen pro ni.

Na druhé straně je třeba říci, že u nás existuje určitá podpora lesního hospodářství z veřejných zdrojů (nejen v oblasti dotační, náhrad a služeb, ale i daňové), jak je tomu i v jiných zemích. Je však nutno dát úroveň těchto finančních podpor do souvislosti s mírou omezení vlastníků při jejich hospodářské činnosti při produkci dřeva, ať již jde o zastoupení dřevin, obmýtní dobu, umístění a velikost obnovních prvků, používanou techniku a technologie, úroveň výše těžeb, apod. Tato omezení jsou z finančního hlediska velmi značná. I v této souvislosti ve světě za současné situace roste tlak na to, aby finančními prostředky byly hrazeny aktivity spojené s plněním veřejného zájmu, zejména mimoprodukční funkce a služby lesa a LH, ne vlastní produkční, tržní funkce.

V této souvislosti se často volá po vyjasnění otázky tzv. "veřejného zájmu" na lesích, která byla, je a bude jistě ještě mnohokrát diskutována. Jde o proces, který nebude zřejmě nikdy uzavřen, protože veřejný zájem se neustále mění s tím, jak se vyvíjejí potřeby a požadavky společnosti. Obvykle je pojem veřejného zájmu chápán u nás jako protiklad tzv. zájmu soukromého – v pojetí tržního (produkčního). Pak bází pro diferenciaci zájmu na veřejný a soukromý je polyfunkčnost lesa a lesního hospodářství, zejména diferenciací funkcí (služeb) lesa na produkční – tržní a mimoprodukční – netržní.

Většinou je funkce produkční chápána jako soukromá a funkce mimoprodukční jako funkce veřejné, tedy veřejného zájmu. Otázkou však je, zda je tomu opravdu tak, zda existuje striktní přísná hranice mezi zájmem soukromým a veřejným. Kde začíná zájem soukromý a kde končí zájem veřejný na lese? Neprolínají se ve skutečnosti mnohdy oba tyto zájmy? Jsou jen mimoprodukční funkce lesa – tzv. "pozitivní externality lesa" předmětem veřejného zájmu a produkční funkce lesa veřejným zájmem nejsou?

Les poskytuje pozitivní externality prostřednictvím své kvality, svého stavu, konkrétněji stavu lesního porostu a lesní půdy. Tedy existence lesního porostu jako takového v dané kvalitě a kvantitě je prvotní podmínkou plnění mimoprodukčních funkcí, ne však již úrovně jejich významnosti pro společnost, která se odvíjí od společenské poptávky a objednávky na tom kterém místě v daném čase. I když kvalita a kvantita uspokojování, tj. plnění mimoprodukčních funkcí lesa úžeji nekoresponduje se zásobou dřeva na pni, jsou pozitivní externality, mimotržní funkce lesa, tedy funkce tzv. veřejného zájmu, ve velké míře zajišťovány u nás reálně prostřednictvím tržní funkce lesa, která se z tohoto důvodu stává rovněž předmětem veřejného zájmu.

Je vůbec otázkou, který subjekt by měl veřejné služby platit, a újmy či škody z jejich poskytování hradit? Obecně lze říci, že služby platí ten, kdo si je objednává, újmy a škody jejich původce – ať již je to subjekt soukromý, státní, nebo jiný. Jaká je v tomto směru úloha různých forem vlastnictví lesa? Komu by mělo být poskytování služeb placeno, újmy a škody při jejich využívání hrazeny. Existuje zde rozdíl? Mají mít správci státního lesa jako subjekty zřízené k uspokojování významných celospolečenských veřejně prospěšných zájmů v tomto směru jiné finanční povinnosti, než jiní správci a majitelé lesa? Případně mají být mezi samotnými správci státního lesního majetku finanční rozdíly v tom, jaké veřejné služby jim budou placeny a jaké budou hradit z vlastních zdrojů, jaké finanční podpory za obecné omezení produkční funkce lesa budou dostávat a jaká omezení ponесou k vlastní finanční tíži? Mají se tyto otázky upravit direktivními nástroji, nebo se ponechá míra finanční spoluúčasti na jejich vlastní vůli a finančních možnostech v daném místě a čase?

Jistě lze uvedené otázky řešit různým způsobem. Jednoznačné paušální řešení neexistuje ani u nás, ani v zahraničí. Vychází se přitom z rozdílných historicko-sociálních poměrů a stávajících sociálně-ekonomických, kulturních a politických podmínek. Je pravdou, že poslání subjektů, které byly zřízeny ve veřejném zájmu, by mělo být jiné, než subjektů ostatních. Jejich posláním je zejména organizačně technické, bezprostřední a kvalifikované zajišťování a plnění definovaných veřejných zájmů, k jejichž financování však musí mít objektivně zajištěny příslušné podmínky včetně finančních.

Poslání státních lesů

Jaké je poslání státních lesů v této souvislosti? Podle zákona o státním podniku č. 77/1997 Sb. jsou státní podniky zřizovány k uspokojování významných celospolečenských, strategických nebo veřejně prospěšných zájmů. Podíl státního lesního majetku dosahuje 60%, bez národních parků 55%, což je výše poměrně velmi významná. Státní lesní podniky musí spravovat majetek svěřený jim do správy s péčí řádného hospodáře.

Pokud je příslušný státní subjekt spravující státní lesní majetek podnikem podnikatelského typu, působícím na trhu jako každý jiný subjekt, a požaduje-li se po něm, aby své výdaje kryl svými tržními příjmy – tržbami za výrobky a služby, realizované na trhu, že musí dosáhnout příslušné míry rentability, tj. hromadit příslušný hospodářský výsledek, a pokud platí, že stát neručí za závazky podniku, pak má daný subjekt velmi omezené možnosti financovat veřejný zájem na lesích ve formě finanční podpory mimoprodukčních funkcí lesa z hospodářského výsledku dřevoprodukční – tržní funkce lesa, jejíž trvale udržitelné, kvalifikované a efektivní, úžeji rentabilní, poskytování je rovněž veřejným zájmem.

V podstatě je do určité míry absurdní, aby aktivní zajišťování mimoprodukčních funkcí lesa bylo hrazeno z hospodářského výsledku funkce dřevoprodukční, která je funkcemi mimoprodukčními do značné míry výrazně omezována (i když návštěvníci lesa si to z velké části zřejmě nemyslí – Šišák, 2011). Nakonec vycházíme z premisy, že dřevoprodukční funkce lesa neuziví aktivní poskytování mimoprodukčních funkcí, a že bude potřeba finančních prostředků z tohoto důvodu.

Obecným smyslem zřízení státního podniku k uspokojování významných celospolečenských veřejně prospěšných zájmů podle zákona č. 77/1997 Sb. zřejmě není ufinancovat veřejné zájmy, jdoucí nad rámec trhu, z tržně poskytované produkce a služeb. Od státního lesního majetku a jeho správy se zřejmě očekává řešení střetů zájmů v rámci společnosti na vysoce kvalifikované úrovni, s vyšší kvalitou rozhodování, než tomu může být ve většině případů u jiných forem vlastnictví lesa. Ovšem potom nelze správu státního lesního majetku s „péčí řádného hospodáře“ redukovat s ohledem na polyfunkční lesní hospodářství a veřejné zájmy, jejichž uspokojování by mělo být jejich náplní, pouze absolutně na zisk. Cílem podniku je obvykle nejen výše hospodářského výsledku, ale rovněž výše hodnoty firmy, častá strategie je kombinací obou stránek.

Dále je nutno vzít v úvahu, že pokud je v majetku státu a v jeho správě prostřednictvím příslušných organizací významný podíl lesů, pak má daný lesní majetek a příslušné organizace jej spravující rozhodující vliv na strukturu a úroveň celého sektoru LH. Jeho integrální součástí není jen výrobní základna, jak by se na první pohled mohlo někomu zdát, ale rovněž příslušná nadstavba celého lesnického sektoru. Tzn., že kromě vlastní firemní ekonomiky má státní lesní majetek a jeho správci v daném případě podstatný vliv a zodpovědnost rovněž za strategickou lesnickou nadstavbu v sektoru, tj. lesnické školství, výuku a výchovu, lesnickou a vědu a výzkum, ale rovněž celou oblast komunikace s veřejností, PR a informatiky. S uvedenými částmi sektoru LH musí státní lesy aktivně a intenzivně spolupracovat.

Ovšem stanovení strategie správy státního lesního majetku není v principu ani tak záležitostí vlastní k tomu zřízené státní firmy, ale je to především zásadní odpovědnost zakladatele. Velcí správci státního lesního majetku ovlivňují celý prostor sektoru LH včetně jiných forem vlastnictví, tj. vlastnictví soukromého, obecního a dalšího, a dodavatelsko-odběratelské vztahy. Na správcích státního lesního majetku leží zodpovědnost realizace modelových, příp. tzv. vzorových způsobů efektivního polyfunkčního obhospodařování lesa, uspokojování požadavků společnosti – zájmových skupin, a zejména řešení střetů zájmů.

Čili péče řádného hospodáře spravujícího státní lesní majetek nespočívá, ani nemůže spočívat, pouze v tvorbě zisku (z účetního hlediska) a v jeho účetní maximalizaci „za každou cenu“, ale rovněž ve zvyšování hodnoty lesa jako majetku a hodnoty a zkvalitňování majetku státních firem, včetně zejména dlouhodobého majetku. „Péče řádného hospodáře“ na státním lesním majetku musí spočívat v podstatné míře v bezprostředním vysoce kvalifikovaném řešení zájmů různých zájmových skupin a jejich střetů v rámci společnosti, ale i v prezentaci a komunikaci s veřejností.

V daném kontextu nelze nezmínit v podstatě zřejmě výjimečné odstoupení státního podniku LČR v r. 2011 od spolupráce a účasti na řešení jakýchkoliv vědecko-výzkumných projektů státních grantových agentur NAZV a TAČR, což výrazně diskvalifikovalo vědecko-výzkumnou základnu českého lesnického sektoru – a tedy i základnu pro vlastní státní podnik v r. 2011 ve srovnání např. s obdobnou vědecko-výzkumnou základnou sektoru zemědělství. V daném smyslu leží zřejmě zodpovědnost na zakladateli a příslušných politických strukturách. Je paradoxní, když MZe prostřednictvím NAZV otevře prostor pro lesnický výzkum a vybízí

lesnické vědeckovýzkumné organizace k podávání projektů, avšak přitom nevytvoří podmínky pro státní organizaci, které je zakladatelem a která spravuje polovinu lesů v této zemi, aby vstoupila do spolupráce, což bylo pro podání velké většiny projektů podmínkou. Naštěstí pro lesnickou vědu a výzkum existuje v daném roce i další správce státního lesního majetku, tj. Vojenské lesy a statky, s.p. se svým zakladatelem, a soukromí i obecní vlastníci lesů, kteří s vysokou zodpovědností projeví k potřebám lesnické vědy a školství v daném směru záchrannou vstřícnost.

Na druhou stranu je třeba říci, že podniky obhospodařující státní lesní majetek, LČR a VLS výrazně působí v oblasti bezprostředního zabezpečování netržních společenských funkcí lesa a komunikace s veřejností. Ve značné míře jsou dané aktivity hrazeny z vlastních prostředků získaných výrobní činností. V daném případě by však zřejmě bylo třeba tuto skutečnost více než dosud akcentovat v ročních zprávách i mediálně, včetně výše všech finančních prostředků, vynaložených z vlastních zdrojů na zajišťování příslušných funkcí.

Z uvedeného vyplývá, že v ČR skutečně akutně chybí komplexně formulovaná lesnická politika, v jejím rámci by byla rovněž formulována problematika funkcí lesa, zájmů a střetů zájmů v rámci společnosti při využívání funkcí lesa, zajišťování funkcí lesa včetně financování, a úlohy jednotlivých forem vlastnictví, zejména však specifikace úlohy státního lesního majetku a jeho správy.

Závěr

Polyfunkční LH) zabezpečuje funkce lesa pro společnost podle jejích požadavků a potřeb. Při využívání funkcí lesa obyvateli dochází ke střetu zájmů, přičemž vlastník či správce lesa je do řešení střetu zájmů vtažen v každém případě a je tak nucen se aktivně účastnit řešení. Mezi uživateli funkcí lesa dochází v rámci společnosti ke střetům zájmů na plnění funkcí lesa a lesního hospodářství. Avšak uvnitř mnoha funkcí existují ještě vnitřní střety zájmů. Střety zájmů procházejí přes vlastníka či v případě státního lesního majetku přes podniky spravující státní lesní majetek. Svým způsobem jsou vlastníci a správci lesů a lesníci oběťmi těchto zájmů, jejich přednostní uspokojování si jednotlivé zájmové skupiny často až bezohledně nárokují na úkor ostatních zájmových skupin i vlastníků a správců lesů. Daný problém není v ČR řešen.

Je vůbec otázkou komu by mělo být poskytování služeb placeno, újmy a škody při jejich využívání hrazeny. Mají mít správci státního lesa jako subjekty zřízené k uspokojování významných celospolečenských veřejně prospěšných zájmů v tomto směru jiné finanční povinnosti, než jiní správci a majitelé lesa? Mají vůbec v ČR nestátní vlastníci lesů výrazně jiná práva, než stát a správci státního lesního majetku? Problém opět není v ČR řešen.

Od státního lesního majetku a jeho správy se zřejmě očekává bezprostřední řešení střetů zájmů v rámci společnosti na vysoce kvalifikované úrovni, s vyšší kvalitou rozhodování, než tomu může být ve většině případů u jiných forem vlastnictví lesa. Ovšem potom nelze správu státního lesního majetku s „péčí řádného hospodáře“ redukovat s ohledem na polyfunkční lesní hospodářství a veřejné zájmy, jejichž uspokojování by mělo být jejich náplní, pouze absolutně na zisk, jak se předpokládá u jiných forem vlastnictví lesa. V takovém případě by státní vlastnictví lesa ztratilo opodstatnění.

Je nutno zdůraznit, že stanovení strategie správy státního lesního majetku s delší perspektivou není v principu ani tak záležitostí vlastních, k tomu zřízených státních firem, ale je to především zásadní odpovědnost státního zakladatele a příslušných politických struktur. Ani to není v rámci ČR řešeno. V ČR skutečně akutně chybí v daném smyslu nejen komplexně formulovaná lesnická politika, ale rovněž příslušný výzkum v daném směru.

Kontakt

Prof. Ing. Luděk Šišák, CSc.
Fakulta lesnická a dřevařská ČZU v Praze
Kamýcká 129, 165 21 Praha 6-Suchbát
sisak@fld.czu.cz